

Resultaten van de **Jongeren in**
GGD-Jeugdgezondheidsenquête
Groningen 2004

Jongeren in Groningen 2004

Resultaten van de GGD-Jeugdgezondheidsenquête

Hulpverleningsdienst Groningen

GGD

In 2004 hebben 1.981 basisonderwijsleerlingen (BaO) en 1.314 voortgezet onderwijs leerlingen (VO) uit de gehele provincie Groningen de jeugdgezondheidsenquête van de GGD Groningen ingevuld. De vragenlijsten zijn ingevuld door leerlingen uit groep 6 en 8 van het basisonderwijs en uit klas 2 en klas 4 van het voortgezet onderwijs. Eén op de tien basisschoolleerlingen groeit momenteel op in een éénoudergezin tegenover één op de acht leerlingen in het voortgezet onderwijs. Verder is veertien procent van deze leerlingen van allochtone afkomst (1e en 2e generatie).

Samenvatting

Ziekte en medische consumptie

Verreweg de meeste leerlingen vinden de eigen gezondheid goed tot uitstekend. Vier procent van de BaO-leerlingen en negen procent van de VO-leerlingen ervaart de eigen gezondheid als matig tot slecht. Bij één op de acht leerlingen zijn door een arts longklachten (COPD) gediagnosticeerd. De mondverzorging laat bij een vijfde van alle leerlingen te wensen over, zij poetsen minder dan twee keer per dag hun gebit.

Als maat voor psychosociale problematiek is leerlingen in het basisonderwijs gevraagd een rapportcijfer voor hun leven te geven. Elf procent van deze leerlingen geeft een 5 of lager voor zijn of haar leven. Op basis van de SDQ-vragenlijst is berekend dat bij één op de twintig VO-leerlingen (6%) sprake is van psychosociale problematiek. De aanwezigheid van psychosociale problematiek hangt onder andere samen met gepest worden, negatieve schoolbeleving en minder goed met hun ouders kunnen praten.

Leefwijze

In het basisonderwijs ontbijt 11% van de leerlingen minder dan vijf dagen per week tegenover 19% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs. Bijna de helft van de BaO-leerlingen (45%) en driekwart van de VO-leerlingen (77%) eet niet dagelijks twee stuks fruit. Ruim de helft van alle scholieren eet niet elke dag groente. Daarnaast eet 13% van de BaO-leerlingen en 22% van de VO-leerlingen gemiddeld vijf of meer tussendoortjes per dag. Lid zijn van een sportclub neemt af met het ouder worden; in het basisonderwijs is 77% van de leerlingen lid tegenover 68% in het voortgezet onderwijs. Minder dan de helft van alle leerlingen (43%) voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. In het basisonderwijs heeft één op de acht leerlingen (13%) overgewicht, terwijl in het voortgezet onderwijs een tiende van de leerlingen (10%) overgewicht heeft.

Eén op de acht VO-leerlingen (12%) rookt dagelijks (landelijk 9%), terwijl in het basisonderwijs vrijwel niemand dagelijks rookt. Een vijfde van de BaO-leerlingen heeft wel eens alcohol gedronken tegenover vier vijfde van de VO-leerlingen (81%), dit geldt voor zowel jongens als meisjes. Een derde hiervan (33%) drinkt op gemiddeld 2 of 3 van de weekenddagen. 12% van de alcoholgebruikers drinkt gemiddeld meer dan 10 glazen alcohol op een weekenddag. Eén op de acht leerlingen (12%) geeft aan de laatste vier weken vijf keer of vaker minimaal vijf glazen alcohol bij één gelegenheid te hebben gedronken. Tien procent van de leerlingen geeft aan de laatste maand één keer of vaker hasj of wiet te hebben gebruikt.

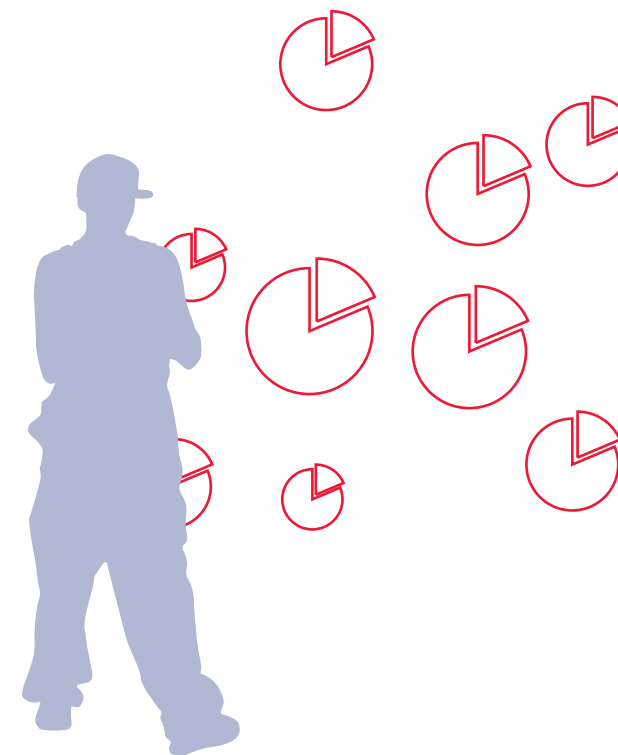
Een derde van de VO-leerlingen heeft ervaring met geslachtsgemeenschap. Een kwart van deze seksueel actieven (23%) gebruikt (vrijwel) nooit een condoom en 42% geeft aan bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geen condoom te hebben gebruikt.

Omgeving

Zeven procent van de BaO- en zes procent van de VO-leerlingen vindt het (helemaal) niet leuk op school. Het merendeel van de leerlingen gaat na schooltijd naar huis en bij 5% van de BaO- en bij 13% van de VO-leerlingen is er dan niemand thuis. In het basisonderwijs is 16% van de leerlingen het afgelopen schooljaar regelmatig tot vaak gepest. In het voortgezet onderwijs geeft 18% aan in de afgelopen drie maanden te zijn gepest. Eén op de vijf (19%) BaO-leerlingen heeft zich het afgelopen jaar wel eens bedreigd gevoeld op school tegenover één op de tien (11%) VO-leerlingen. Thuis heeft één op de tien leerlingen (BaO 10% en VO 9%) zich wel eens bedreigd gevoeld.

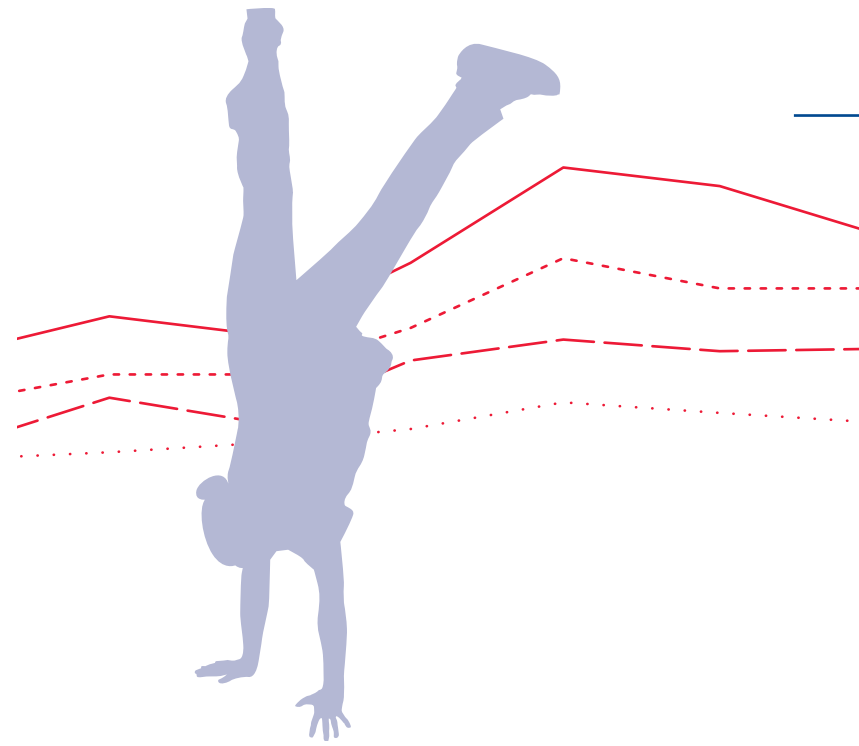
Gezondheidsverschillen

Er bestaan verschillen in gezond gedrag tussen verschillende groepen ondervraagde leerlingen. Wat betreft leefwijze zijn er verschillen gevonden naar etniciteit, onderwijsniveau en regio. De eigen, ervaren gezondheid wordt slechter beoordeeld door leerlingen in het voortgezet onderwijs. Met name leerlingen van het vmbo en meisjes in klas 4 van het voortgezet onderwijs beoordelen hun gezondheid slechter. Meer leerlingen van het vmbo dan andere leerlingen hebben slechtere voedingsgewoonten (minder vaak ontbijt, minder groente, meer gebruik van frisdrank en tussendoortjes). Allochtone leerlingen eten vaker dan autochtone leerlingen fruit en groente, maar minder vaak een ontbijt. Leerlingen van het vmbo drinken vaker alcohol en roken meer. Ook hebben meer vmbo-leerlingen ervaring met geslachtsgemeenschap, terwijl hun kennis over seksueel overdraagbare aandoeningen lager is dan onder leerlingen van de hogere onderwijstypen. Voorts doen zich gezondheidsverschillen voor naar geslacht. Zo komen klachten van de luchtwegen vaker voor bij meisjes en is het gebruik van medicatie, met uitzondering van medicijnen tegen overactiviteit, hoger onder de meisjes. Daarnaast brengen de meisjes vaker een bezoek aan de huisarts. Ook in de leefwijze doen zich verschillen voor naar geslacht. Meisjes houden er over het algemeen een gezonder voedingspatroon op na dan jongens, maar bij de leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn de jongens vaker lid van een sportclub en voldoen meer jongens dan meisjes aan de Nederlandse Norm Gezond bewegen. Verder drinken jongens vaker en meer alcohol. Roken daarentegen komt meer voor onder meisjes in het voortgezet onderwijs, terwijl de life-time-maandprevalentie van softdrugsgebruik onder de jongens hoger is. Het condoomgebruik laat zowel bij jongens als bij de meisjes te wensen over. Kennis over seksueel overdraagbare aandoeningen is lager onder de jongens.

Inleiding.....	5
<i>Legenda</i>	5
<i>Regio-indeling</i>	5
Onderzoekopzet en basiskennmerken.....	6
<i>Basisonderwijs</i>	6
<i>Voortgezet onderwijs</i>	6
Etniciteit	7
Gezinssituatie	8
Arbeidsituatie ouders.....	9
Ziekte en medische consumptie	10
Ervaren gezondheid	10
Ziekte en aandoeningen	11
<i>Ziek zijn en thuis blijven</i>	11
<i>Luchtwegklachten</i>	11
Medicijngebruik	12
Mondhygiëne	13
<i>Tandartsbezoek</i>	13
<i>Poetsgedrag</i>	13
Psychosociale problematiek	14
<i>Basisonderwijs</i>	14
<i>Voortgezet onderwijs</i>	15
Contacten met hulpverleners.....	16
Leefwijze	17
Voeding	17
<i>Ontbijt</i>	17
<i>Fruit</i>	17
<i>Groente</i>	17
<i>Frisdrank en tussendoortjes</i>	18
Sport en beweging	19
<i>Sportparticipatie</i>	20
<i>Nederlandse Norm Gezond Bewegen</i>	20
Overgewicht	22
Roken.....	23
Alcohol.....	24
Drugs	27
Seksualiteit	28
Omgeving	30
Schoolbeleving	30
Pesten	30
Veiligheid.....	31
Geld en schulden	31
Werk.....	31
Vrije tijd.....	32

Leefwijze	17
Voeding	17
<i>Ontbijt</i>	17
<i>Fruit</i>	17
<i>Groente</i>	17
<i>Frisdrank en tussendoortjes</i>	18
Sport en beweging	19
<i>Sportparticipatie</i>	20
<i>Nederlandse Norm Gezond Bewegen</i>	20
Overgewicht	22
Roken.....	23
Alcohol.....	24
Drugs	27
Seksualiteit	28
Omgeving	30
Schoolbeleving	30
Pesten	30
Veiligheid.....	31
Geld en schulden	31
Werk.....	31
Vrije tijd.....	32

Eens in de vier jaar organiseert de GGD Groningen in het kader van de WCPV (wet collectieve preventie volksgezondheid) een Jeugdgezondheidsenquête. De vragenlijst wordt klassikaal afgenomen op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. De resultaten van de Jeugdgezondheidsenquête 2004 worden in dit rapport per onderwerp gepresenteerd.

Allereerst wordt een algemeen beeld geschetst waarbij telkens onderscheid wordt gemaakt naar onderwijssoort (basisonderwijs versus voortgezet onderwijs). Vervolgens wordt ingegaan op eventuele significante verschillen gesignaleerd tussen groepen die op grond van de volgende basiskennmerken onderscheiden kunnen worden: geslacht, leeftijd (groep en klas vormen de indicator voor leeftijd), schooltype in het voortgezet onderwijs, de regio waar de leerling woonachtig is en etniciteit.

In deze rapportage is gekozen voor het weergeven van percentages, waarbij wordt afgerond op hele procenten. De gepresenteerde percentages zijn gebaseerd op diegene die de vraag hebben beantwoord. Waar mogelijk worden vergelijkingen gemaakt met de Jeugdgezondheidsenquête 2000 en/of landelijke gegevens.

Naast dit rapport is een tabellenboek gemaakt, waarin meer bevindingen worden weergegeven. Per onderwerp wordt in dit rapport aangegeven waar de corresponderende en bijbehorende tabellen in het tabellenboek zijn te vinden.

Legenda

afkorting	betekenis
BaO	Basisonderwijs
VO	Voortgezet Onderwijs
IVBO	Individueel Voorbereidend Beroepsonderwijs
VMBO-p	Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs - beroepsgerichte/praktijkgerichte leerweg
VMBO-t	Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs - theoretische leerweg
HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
VWO	Vorbereidende Wetenschappelijk Onderwijs
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
s	significant; het gevonden verschil kan niet aan het toeval worden toegeschreven
ns	niet-significant; de verschillen kunnen berusten op toeval
std	standaarddeviatie (maat voor de variatie tussen waarnemingen)

Regio-indeling

Regio	Gemeente(n)
Stad	Groningen
Westerkwartier	Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn
Noord-West	Bedum, Ten Boer, Eemsmond, Loppersum, De Marne, Slochteren, Winsum
Noord-Oost	Appingedam, Delfzijl
Haren	Haren
Hoogezand	Hoogezand-Sappemeer
Centrum-Oost	Menterwolde, Pekela, Veendam
Oldambt	Bellingwedde, Reiderland, Scheemda, Winschoten
Zuid-Oost	Stadskanaal, Vlagtwedde

In het voorjaar van 2004 is in de provincie Groningen de Jeugdgezondheidsenquête afgenomen bij 1.981 leerlingen in het basisonderwijs. Vervolgens is in het najaar van 2004 de enquête bij 1.314 leerlingen in het voortgezet onderwijs afgenomen. De vragenlijsten voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs overlappen elkaar voor 75%.

In deze paragraaf worden de basiskenmerken van de ondervraagde leerlingen weergegeven, zoals de verdeling van leerlingen per regio, evenals de geslacht- en leeftijds-samenstelling van de steekproef. Voor het voortgezet onderwijs wordt bovendien de verdeling per opleidings-niveau weergegeven.

Onderzoeksozet en basiskenmerken

Basisonderwijs

In totaal hebben 1.981 leerlingen een bruikbare vragenlijst ingevuld. Het aantal deelnemende scholen bedraagt 60. Het aantal deelnemende leerlingen per school varieert van 4 tot 112. In de steekproef zijn geen scholen voor bijzonder onderwijs betrokken.

Van de leerlingen zit 49% in groep 6 en 51% in groep 8. De leeftijd binnen de beide groepen is erg homogeen. Omdat de enquête in het voorjaar is afgenomen, zijn de leerlingen in groep 6 gemiddeld bijna 10 jaar en in groep 8 gemiddeld bijna 12 jaar. Van de leerlingen is 49% jongen en 51% meisje.

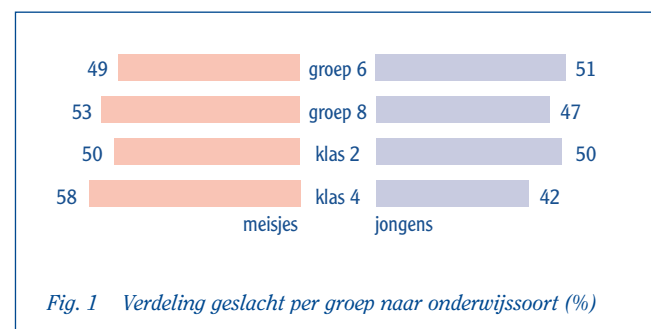

Fig. 1 Verdeling geslacht per groep naar onderwijssoort (%)

Voortgezet onderwijs

In totaal hebben 1.314 leerlingen een bruikbare vragenlijst ingevuld. Het aantal deelnemende scholen bedraagt 18. Het aantal deelnemende leerlingen per school varieert van 8 tot 173. Alle schooltypen, van IVBO tot VWO, zijn naar verhouding vertegenwoordigd. Van de leerlingen zit 49% in klas 2 en 51% in klas 4. De meeste leerlingen in de 2e klas zijn 13 jaar, alle leerlingen zijn tussen de 12 en 15 jaar oud. De gemiddelde leeftijd bedraagt 13,2 jaar.

In de 4e klas zijn de meeste leerlingen 15 jaar. De leeftijd in klas 4 varieert van 13 tot 18 jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd 15,5 jaar bedraagt.

Figuur 1 laat de verdeling van de leerlingen naar klas en geslacht zien. In groep 8 van het basisonderwijs en klas 4 van het voortgezet onderwijs zijn de jongens iets ondervertegenwoordigd.

Van de leerlingen in het voortgezet onderwijs volgt 45% een VMBO-opleiding (theoretische en praktijkgerichte leerweg), 27% de HAVO en 28% het VWO. In het voortgezet onderwijs zijn met name in het VMBO-p de jongens ondervertegenwoordigd.

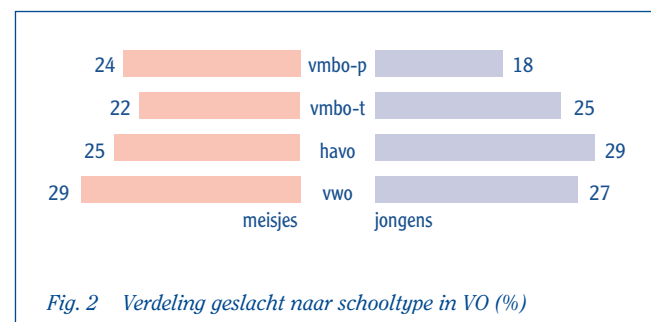

Fig. 2 Verdeling geslacht naar schooltype in VO (%)

Onderstaande tabel laat de verdeling van de ondervraagde leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs per regio zien. In de gemeente Groningen hebben de meeste leerlingen een enquête ingevuld, terwijl (verhoudingsgewijs) in Haren het minst aantal leerlingen aan het onderzoek heeft meegedaan.

Aantal respondenten (BaO & VO) per regio

regio	aantal respondenten
Groningen	707
Westerkwartier	290
Noord-West	549
Noord-Oost	179
Haren	120
Hoogezand	199
Centrum-Oost	361
Oldambt	434
Zuid-Oost	308

De regio Zuid-Oost is wat betreft de leerlingen in het voortgezet onderwijs ondervertegenwoordigd, omdat er op basis van toeval slechts één klas in deze regio in de steekproef is opgenomen.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
1	Leerlingen naar groep/klas en geslacht	1
2	- naar groep/klas en de GGD-werkgebieden	1
3	- naar regio	1
4	Verdeling voortgezet onderwijs leerlingen over schooltype	2
5	Schooltype naar klas en geslacht	2
6	- naar regio	2

Etniciteit

Gevraagd is naar het geboorteland van zowel het kind als de vader en moeder van het kind. Kinderen worden beschouwd als allochtoon van de eerste generatie als zowel zichzelf, alsook ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren. Kinderen die zelf in Nederland zijn geboren, maar van wie één van de ouders in het buitenland is geboren, worden als tweede generatie allochtonen beschouwd.

In de provincie Groningen is 5,5% van de bevolking niet-westers allochtoon tegenover 10,3% in Nederland (CBS, 2004). Van zowel de leerlingen in het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs is 4% niet-westers allochtoon. Verder blijkt dat 4% van de ondervraagde leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs als 1e generatie allochtoon kan worden beschouwd en 10% als 2e generatie allochtoon (fig. 3).

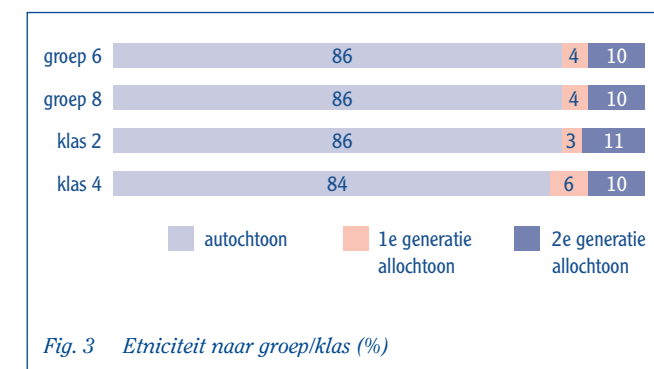
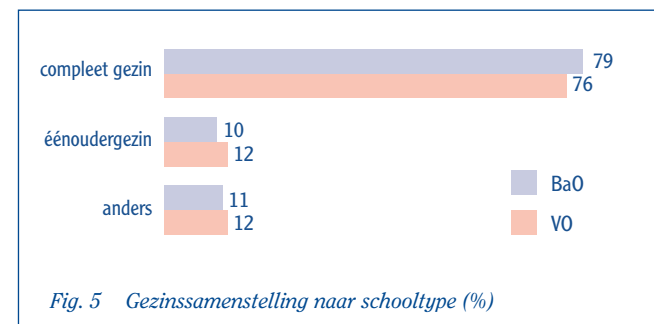

Fig. 3 Etniciteit naar groep/klas (%)

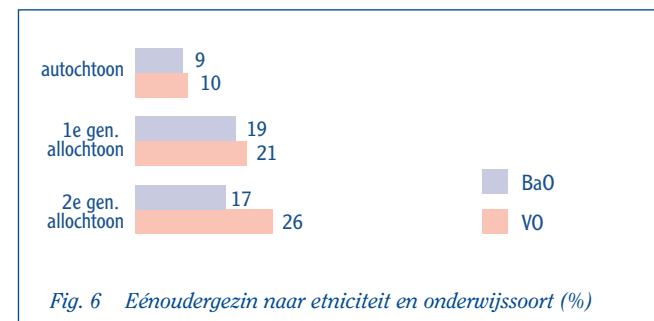
Er zijn geen (significante) verschillen in etniciteit naar leeftijdsgroep of geslacht, maar wel tussen de verschillende regio's. Uit figuur 4 blijkt dat Groningen de meeste tweede generatie allochtone leerlingen huisvest (22%), gevolgd door Hoogezand (17%). In het Westerkwartier wonen de minste eerste en tweede generatie allochtonen; 93% van deze leerlingen is autochtoon.

Gezinssituatie

Aan de leerlingen is gevraagd welke gezinsleden er bij hen thuis wonen. Op basis van die vraag is de samenstelling van het gezin nagegaan. Ruim driekwart van de ondervraagde leerlingen (79%) in het basisonderwijs geeft aan dat zij bij hun vader en moeder (compleet gezin) in huis wonen, terwijl één op de tien (10%) deel uitmaakt van een éénoudergezin (fig. 5). In het voortgezet onderwijs zijn de percentages respectievelijk 76% en 12%. In de overige gevallen is er sprake van vader of moeder die samenwoont met een nieuwe partner, co-ouderschap of een andere gezinsconstructie.

Van alle ondervraagde leerlingen groeit 11% momenteel op in een éénoudergezin. Onder de allochtone kinderen zijn er meer afkomstig uit een éénoudergezin (fig. 6). Een kwart van de 2e generatie allochtonen in het voortgezet onderwijs maakt deel uit van een éénoudergezin.

Corresponderende tabellen:

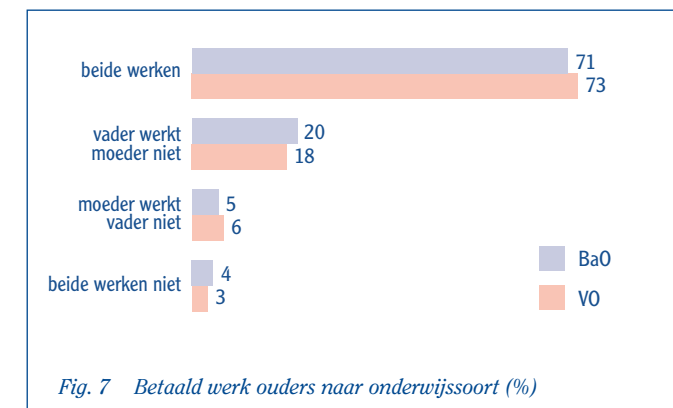
tabel	titel	pagina
10	Gezinssituatie	3
11	- naar groep/klas en geslacht	4
12	- naar allochtoon/autochtoon	4
13	- naar GGD-werkgebied	4

Arbeidssituatie ouders

Het opleidingsniveau en de werksituatie van ouders zijn indicatoren voor de sociaal economische status (SES) van het gezin waaruit het kind komt. Uit eerdere gezondheidsenquêtes van de GGD (1996, 2000) is gebleken dat meer dan de helft van de leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs niet op de hoogte is van het opleidingsniveau van hun ouders. Tevens is gebleken dat vragen over de werksituatie (bijvoorbeeld het aantal uren werken per week) veelal niet door de leerlingen (kunnen) worden beantwoord.

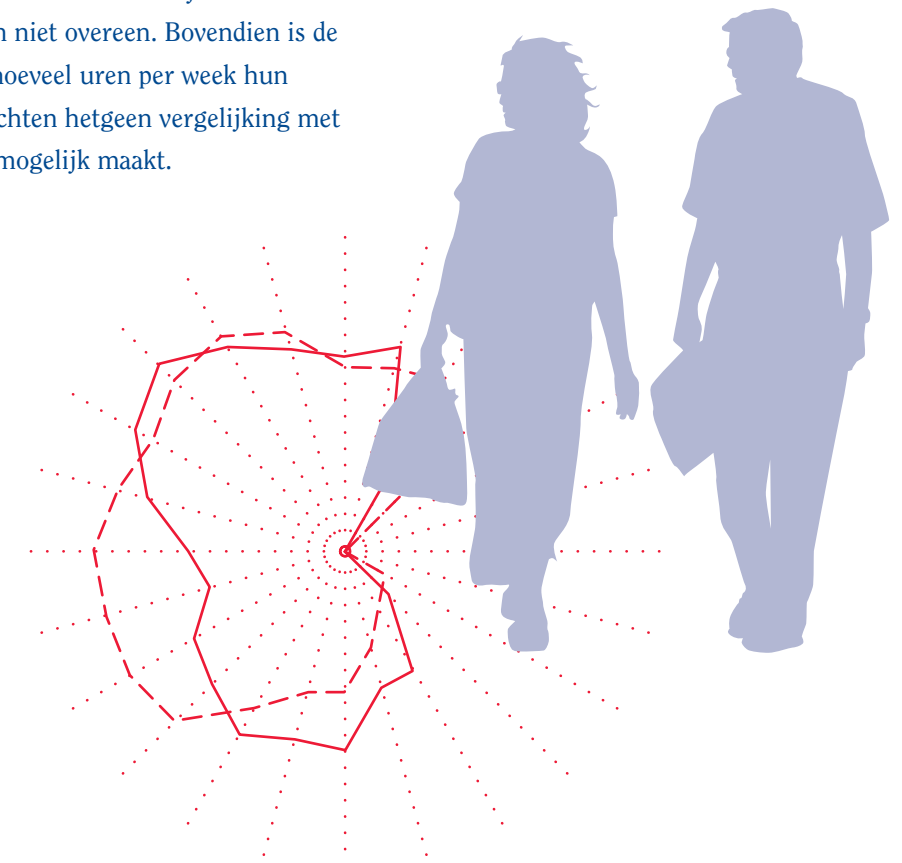
In het onderhavige onderzoek is de respondenten gevraagd of hun vader en/of moeder momenteel betaald werk heeft. Ongeveer tien procent van de ondervraagden moest het antwoord op de vraag schuldig blijven. Van degenen die de vraag wel hebben beantwoord zijn de bevindingen weergegeven in figuur 7.

In bijna driekwart van de gevallen blijkt zowel de moeder als de vader van de ondervraagde leerlingen betaald werk te verrichten, terwijl in een vijfde van de gezinnen alleen de vader een betaalde baan heeft. Vier procent van de leerlingen die de vraag wisten te beantwoorden geeft aan dat geen van beide ouders betaald werk heeft. Dit correspondeert niet met de gegevens van het CWI rondom werkgelegenheid en werkloosheid. Het beeld van jongeren van betaald werk en de feitelijke inkomensituatie van ouders komen niet overeen. Bovendien is de leerlingen niet gevraagd hoeveel uren per week hun ouders betaald werk verrichten hetgeen vergelijking met gegevens van het CWI onmogelijk maakt.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
14	Arbeidssituatie ouders	5
15	- naar groep/klas en geslacht	5

Ziekte en medische consumptie

Ervaren gezondheid

De leerlingen is gevraagd een oordeel te geven over hun eigen (ervaren) gezondheid. Verreweg de meeste leerlingen vinden de eigen gezondheid goed tot uitstekend.

Er doet zich een verschil voor naar onderwijssoort. Slechts 4% van de leerlingen in het basisonderwijs beoordeelt de gezondheid matig tot slecht tegenover 8% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs.

In groep 6 van het basisonderwijs wordt de eigen gezondheid slechter beoordeeld dan in groep 8, maar binnen de groepen is er geen verschil tussen jongens en meisjes (fig. 8).

In het voortgezet onderwijs wordt de eigen gezondheid door meer jongens dan meisjes als goed beoordeeld. Verder blijkt dat twee keer zoveel meisjes in klas 4 (12%) hun gezondheid slecht vinden dan meisjes in klas 2 (6%). In het voortgezet onderwijs blijkt er een verband tussen zijn tussen ervaren gezondheid en het onderwijstype; vmbo-leerlingen beoordelen hun gezondheid minder goed dan leerlingen van de overige onderwijstypen.

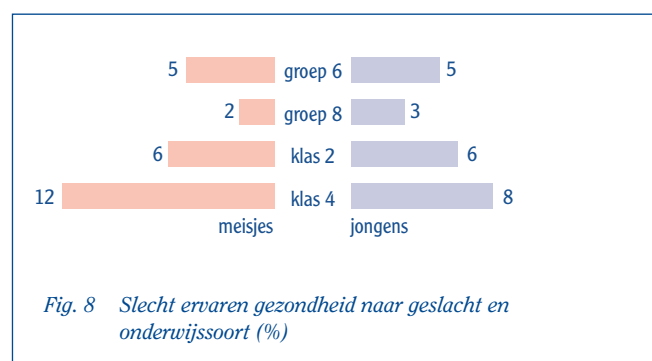

Fig. 8 Slecht ervaren gezondheid naar geslacht en onderwijssoort (%)

Er zijn significante verschillen tussen de regio's wat betreft ervaren gezondheid. In de regio's Westerkwartier, Haren en Hoogezand vinden relatief meer jongeren hun gezondheid goed dan in de regio's Noord-Oost, Oldambt en Centrum-Oost (fig. 9).

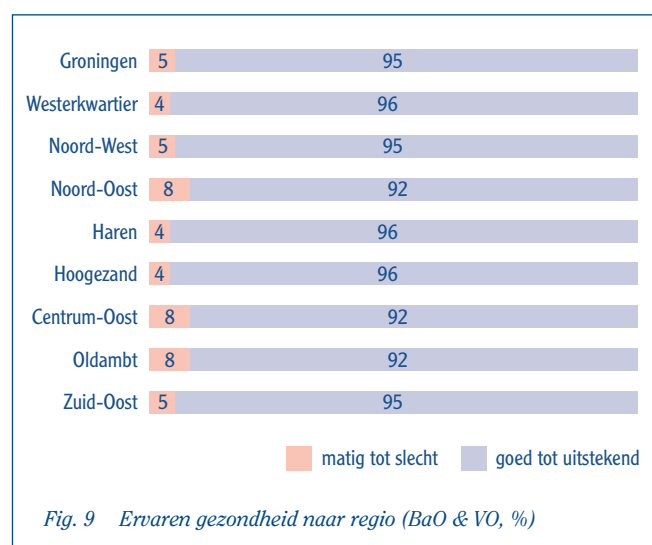

Fig. 9 Ervaren gezondheid naar regio (BaO & VO, %)

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
16	Ervaren gezondheid	6
17	- naar groep/klas en geslacht	6
18	- naar GGD-werkgebied	6
19	- naar schooltype	6
20	- naar regio	7

Ziekte en aandoeningen

Ziek zijn en thuis blijven

Ruim de helft van de ondervraagde leerlingen in het basisonderwijs (58%) en het voortgezet onderwijs (66%) is wel eens wegens ziekte niet naar school geweest.

In het voortgezet onderwijs geeft 65% aan in de maand voorafgaand aan het onderzoek nog ziek te zijn geweest. In het basisonderwijs is dit 51%. Gemiddeld zijn degenen die de afgelopen vier weken ziek thuis zijn gebleven 3 dagen van school gebleven, dit geldt zowel voor de leerlingen in het basis- als in het voortgezet onderwijs.

Luchtwegklachten

Luchtwegklachten worden vaak geschaard onder het begrip COPD (Chronic Obstructive Pulmonary Disease): een chronische obstructie van de luchtwegen. COPD is een verzamelnaam voor een drietal aandoeningen van de luchtwegen. De obstructie bij COPD berust op drie basis mechanismen. Deze kunnen geïsoleerd of gecombineerd voorkomen. De obstructie veroorzakende mechanismen zijn:

- Spasme van het gladde spierweefsel van de luchtwegen (astma)
- Een grote hoeveelheid slijm ten gevolge van een ontsteking in de bronchiën (bronchitis)
- Verlies van de elastische retractiekracht (elasticiteit) van de longblaasjes (emfyseem)

Bij één op de acht Groninger leerlingen is door een arts COPD gediagnosticeerd (fig. 10). Door 8% van de ondervraagde leerlingen wordt medicatie gebruikt ter verlichting van luchtwegklachten. De meest voorkomende luchtwegklacht is benauwdheid/kortademigheid (BaO: 26%, VO: 33%). Een tiende van de basisschoolleerlingen (11%) heeft in het jaar voorafgaand aan de enquête last van piepen op de borst gehad tegenover 14% van de ondervraagden in het voortgezet onderwijs.

Luchtwegklachten komen bij leerlingen in het voortgezet onderwijs iets vaker voor dan bij basisschoolleerlingen. Uit nadere analyse blijkt dat in het voortgezet onderwijs meer meisjes luchtwegklachten (piepen op de borst, benauwdheid) hebben dan jongens, terwijl in het basisonderwijs deze verschillen niet worden gevonden. Er zijn eveneens geen verschillen tussen autochtonen en allochtonen.

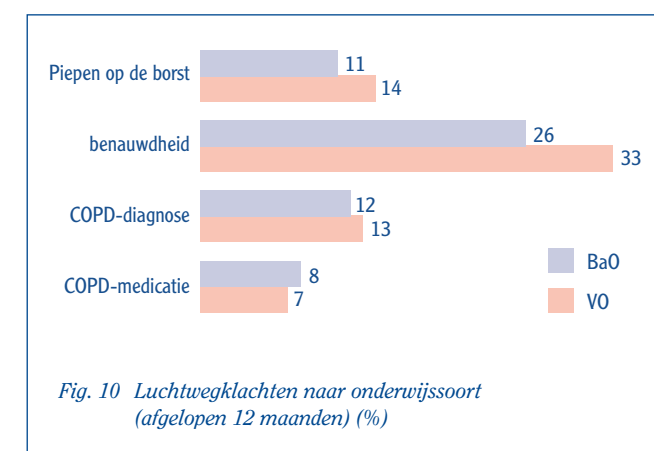
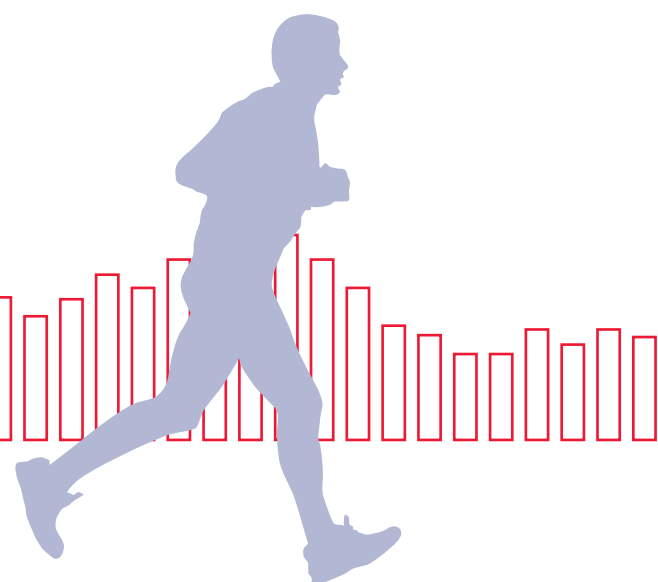

Fig. 10 Luchtwegklachten naar onderwijssoort (afgelopen 12 maanden) (%)

Corresponderende tabellen:

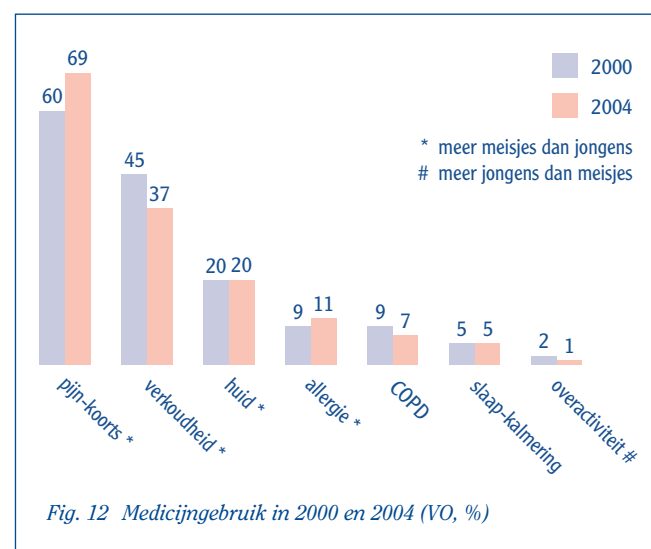
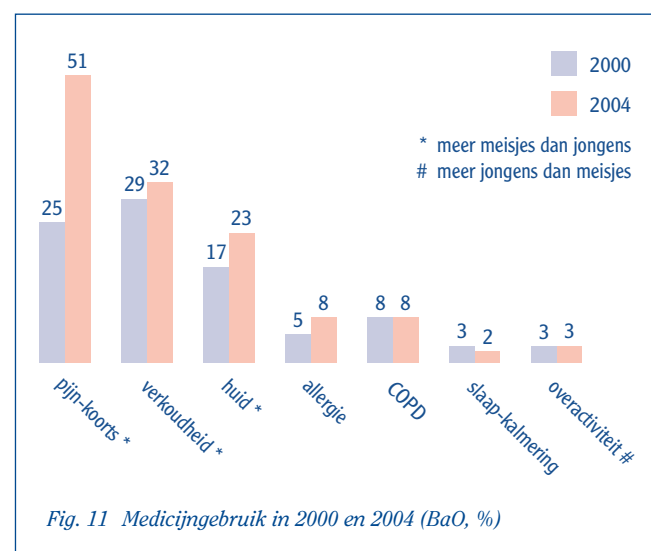
tabel	titel	pagina
21	Ziekte	7
22	- naar groep/klas en geslacht	7
23	- naar GGD-werkgebieden	7
24	- naar schooltype	8

Medicijngebruik

Aan de leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs is van zeven geneesmiddelen gevraagd of ze die de afgelopen drie maanden hebben gebruikt. Figuren 11 en 12 geven hiervan een overzicht. Veel gebruikte middelen zijn pijn- en koortswerende middelen, middelen tegen verkoudheid, en, in mindere mate, medicijnen voor de huid. Voor vrijwel elk van de medicijnen geldt dat ze, zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs, vaker door meisjes worden gebruikt. Alleen medicijnen tegen overactiviteit worden meer door jongens gebruikt. Er is niet of nauwelijks sprake van relevante verschillen in medicijngebruik tussen regio's in de provincie, noch tussen allochtone en autochtone leerlingen.

Het gebruik van middelen tegen pijn is zeer waarschijnlijk verhoogd door een griep epidemie in de periode van de afname van de gezondheidsenquête. Het gebruik van medicijnen voor de huid en tegen allergie is in 2004 met name in het basisonderwijs toegenomen met respectievelijk 6% en 3% in vergelijking met 2000. Medicijnen voor de huid worden in het voortgezet onderwijs door een vijfde van de ondervraagde leerlingen (20%) gebruikt. In voortgezet onderwijs gebruikt één op de twintig leerlingen (5%) slaap- en/of kalmeringsmiddelen.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
25	Medicijngebruik	8
26	- naar groep/klas en geslacht	8

Mondhygiëne

Veel gebitsproblemen zijn te voorkomen door een goede mondverzorging. Het Ivoren Kruis adviseert het gebit twee maal per dag met fluoridentandpasta te poetsen waarbij voor kinderen onder de 9 jaar geldt dat een ouder ten minste een keer per dag moet (na)poetsen.

Tevens is het raadzaam twee keer per jaar de tandarts te bezoeken voor controle van het gebit. Verder is het van belang naast de drie hoofdmaaltijden niet vaker dan vier keer per dag iets tussendoor te eten of te drinken. Vooral frisdrank en andere zure dranken kunnen beter met mate worden geconsumeerd.

Tandartsbezoek

De respondenten is gevraagd hoe vaak zij een bezoek aan de tandarts brengen. Van de leerlingen in het basisonderwijs is 89% het afgelopen jaar naar de tandarts geweest. Van de eerste generatie allochtonen in het basisonderwijs geeft 80% aan het afgelopen jaar naar de tandarts te zijn geweest tegenover 90% van de autochtone leerlingen.

In het voortgezet onderwijs geeft 93% aan minimaal één keer per jaar naar de tandarts te gaan. Een ruime meerderheid (83%) geeft aan twee keer per jaar de tandarts te bezoeken. Er is geen verschil naar geslacht. In het VO gaan allochtone leerlingen minder naar de tandarts dan autochtone leerlingen, maar het verschil is niet significant.

Poetsgedrag

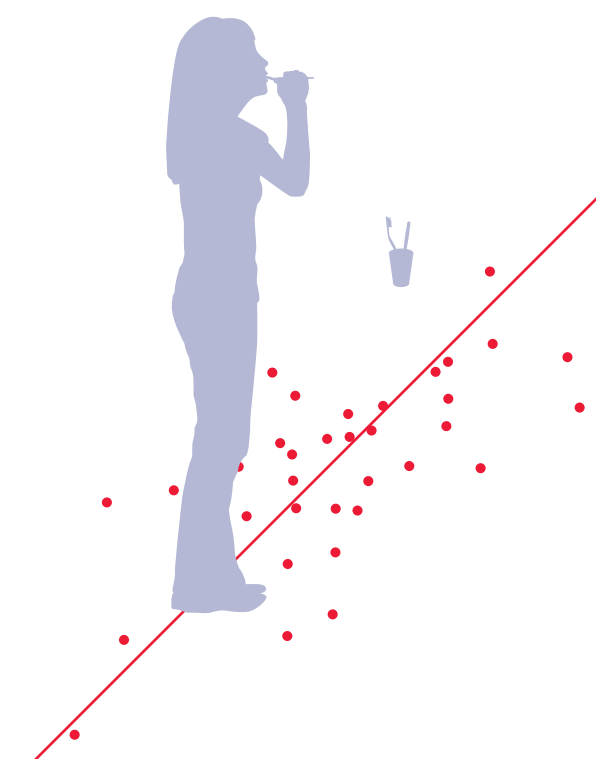
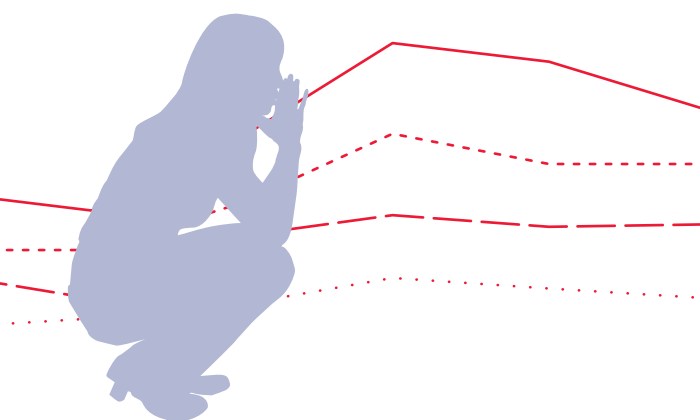
Respondenten is gevraagd hoe vaak zij hun tanden poetsen. Vier vijfde van zowel de basis- als voortgezet onderwijsleerlingen (80%) poetst minimaal twee keer per dag de tanden.

In het basisonderwijs poetst ruim vier vijfde van de meisjes (82%) ten opzichte van 77% van de jongens minimaal twee keer per dag. In het voortgezet onderwijs is het verschil nog groter: 84% van de meisjes poets twee keer per dag of vaker tegenover 75% van de jongens.

Er doen zich geen significante verschillen voor naar etniciteit en regio.

Corresponderende tabellen

tabel	titel	pagina
27	Tandartsbezoek	9
28	- naar groep/klas en geslacht	9
29	- naar GGD-werkgebied	9
30	- naar schooltype	9
31	Poetsfrequentie en algehele mondverzorging	9
32	- naar groep/klas en geslacht	10
33	- naar GGD-werkgebied	10
34	- naar schooltype	10
35	Algehele mondverzorging naar regio	10

Psychosociale problematiek

Psychosociale problematiek is een ruim begrip. Verschillende verschijnselen worden tot psychosociale problemen gerekend onder andere depressie, hyperactiviteit, emotionele problemen, maar ook problemen in de omgang met leeftijdsgenoten en volwassenen. Psychosociale problemen worden veelal verdeeld in twee probleemgebieden:

- gedragsproblemen of externaliserende problemen, zoals agressief gedrag, sociale problemen en delinquent gedrag;
- emotionele problemen of internaliserende problemen, zoals teruggetrokkenheid, psychosomatische klachten, angst, depressiviteit en emotionele klachten.

Basisonderwijs

Bij leerlingen in het basisonderwijs is het meten van psychosociale problematiek niet eenvoudig, omdat er nog niet de juiste gevalideerde instrumenten voor bestaan.

Om een beeld te krijgen van hoe leerlingen in deze leeftijdscategorie in hun vel zitten is hen de volgende vraag voorgelegd:

“We willen graag weten hoe je over je leven denkt.

Daarom staat hieronder een liniaal. De ‘0’, helemaal links, betekent het slechtste leven dat je je kunt voorstellen.

De ‘10’, helemaal rechts, betekent het beste leven dat je je kunt voorstellen. Op welke plaats op de liniaal staat jouw leven over het algemeen?”

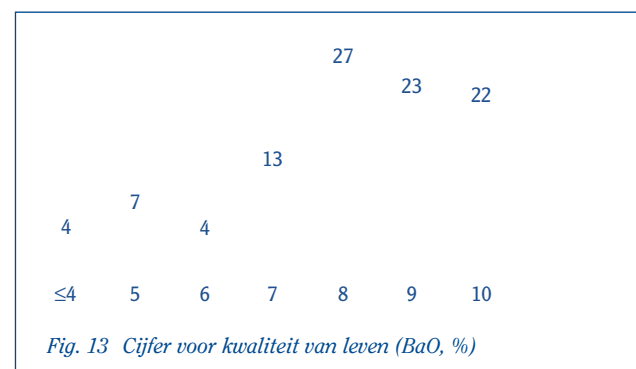
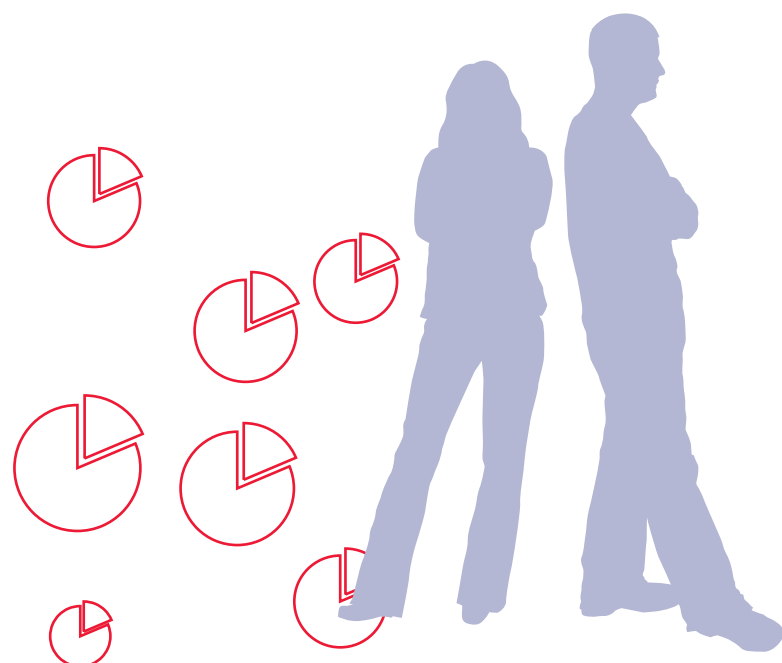

Fig. 13 Cijfer voor kwaliteit van leven (BaO, %)

Gemiddeld waarden de leerlingen in het basisonderwijs hun leven met een acht (std. 1,76). De mediaan (het midden van de verdeling) is 8. Dat wil zeggen dat 50% van de leerlingen een acht of lager aan zijn of haar leven toekent en 50% het leven met een acht of hoger beoordeelt.

Elf procent van de kinderen geeft een 5 of lager voor zijn of haar leven. Hierbij is er geen verschil tussen jongens en meisjes. Leerlingen die uit een compleet gezin komen (zij wonen samen met eigen vader en moeder) scoren hoger dan leerlingen uit éénoudergezinnen en andere (samengestelde) gezinsvormen.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs is de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) aan de leerlingen van klas 2 en klas 4 voorgelegd. Dit is een vragenlijst bestaande uit 25 vragen die inzicht geeft in de sterke kanten en moeilijkheden van de ondervraagden. De score op deze vragenlijsten bepaald of leerlingen psychosociale problematiek ervaren of niet.

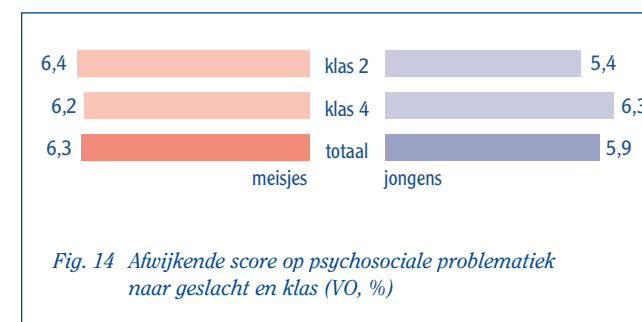

Fig. 14 Afwijkende score op psychosociale problematiek naar geslacht en klas (VO, %)

Bij één op de twintig leerlingen in het voortgezet onderwijs (6%) is sprake van psychosociale problematiek. Ondanks dat meisjes en alloctonen slechter scoren op psychosociale problematiek zijn de verschillen niet (statistisch) significant (fig. 14 en fig. 15). Helaas zijn er in Nederland weinig vergelijkbare gegevens voorhanden. Uit een studie van het Sociaal Cultureel Planbureau (Kinderen in Nederland, 2005) blijkt dat 6% van de kinderen in de leeftijd tot 12 jaar met psychosociale problematiek te maken heeft.

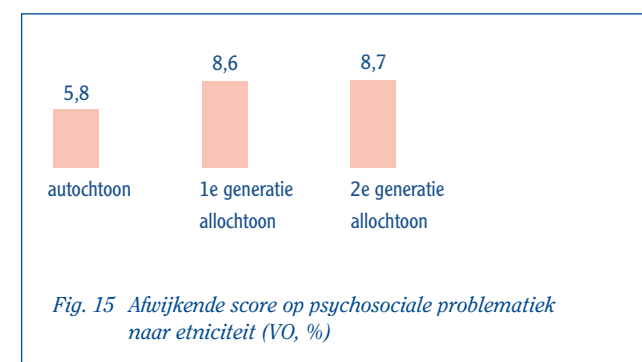

Fig. 15 Afwijkende score op psychosociale problematiek naar etniciteit (VO, %)

Uit nadere analyses blijkt dat kinderen die goed met hun ouders over problemen kunnen praten minder psychosociale problematiek ervaren. Verder hangt psychosociale problematiek samen met gepest worden (hoe vaker gepest, des te meer psychosociale problematiek), schoolbeleving (hoe leuker school, des te minder problematiek), of men zich het afgelopen jaar bedreigd heeft gevoeld op school (wanneer bedreigd gevoeld, meer problematiek) en verveling (hoe meer verveling, des te meer psychosociale problematiek). Leerlingen die hun gezondheid als goed ervaren hebben minder psychosociale problematiek. Bovendien blijkt het onderwijstype van invloed op psychosociale problematiek (hoe hoger het onderwijstype, des te minder psychosociale problematiek).

Corresponderende tabellen:

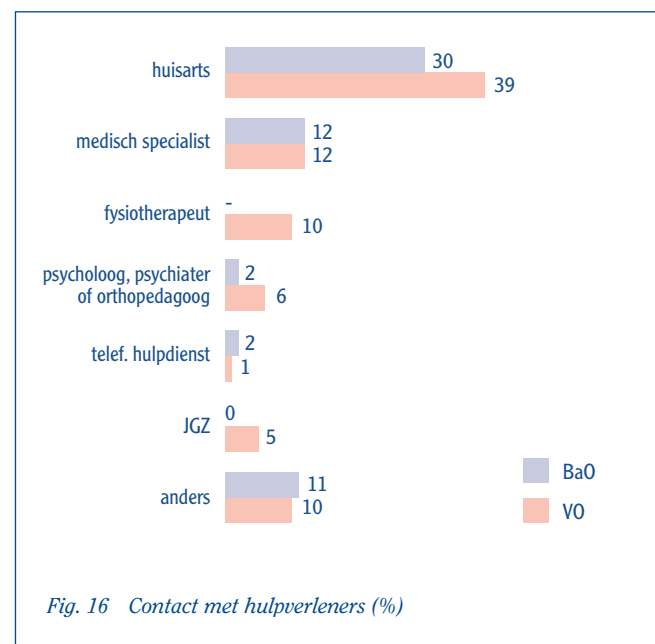
tabel	titel	pagina
	Psychosociale problematiek	
36	- naar klas en geslacht	11
37	- naar etniciteit en GGD-werkgebied	11
38	- naar schooltype	11
39	Gemiddelde score op de SDQ naar regio	11

Aan de leerlingen is gevraagd met welke hulpverleners zij in het voorafgaande kwartaal contact hebben gehad. Ruim een derde van de respondenten heeft in de drie maanden voorafgaande aan het onderzoek de huisarts bezocht (fig. 16). Eén op de acht leerlingen (12%) consulteerde een medisch specialist.

Zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs bezochten meer meisjes dan jongens de afgelopen drie maanden de huisarts (BaO: 32% respectievelijk 27%, VO: 44% respectievelijk 33%). Hetzelfde geldt voor bezoek aan de medisch specialist (BaO: 13% respectievelijk 10%, VO: 14% respectievelijk 9%).

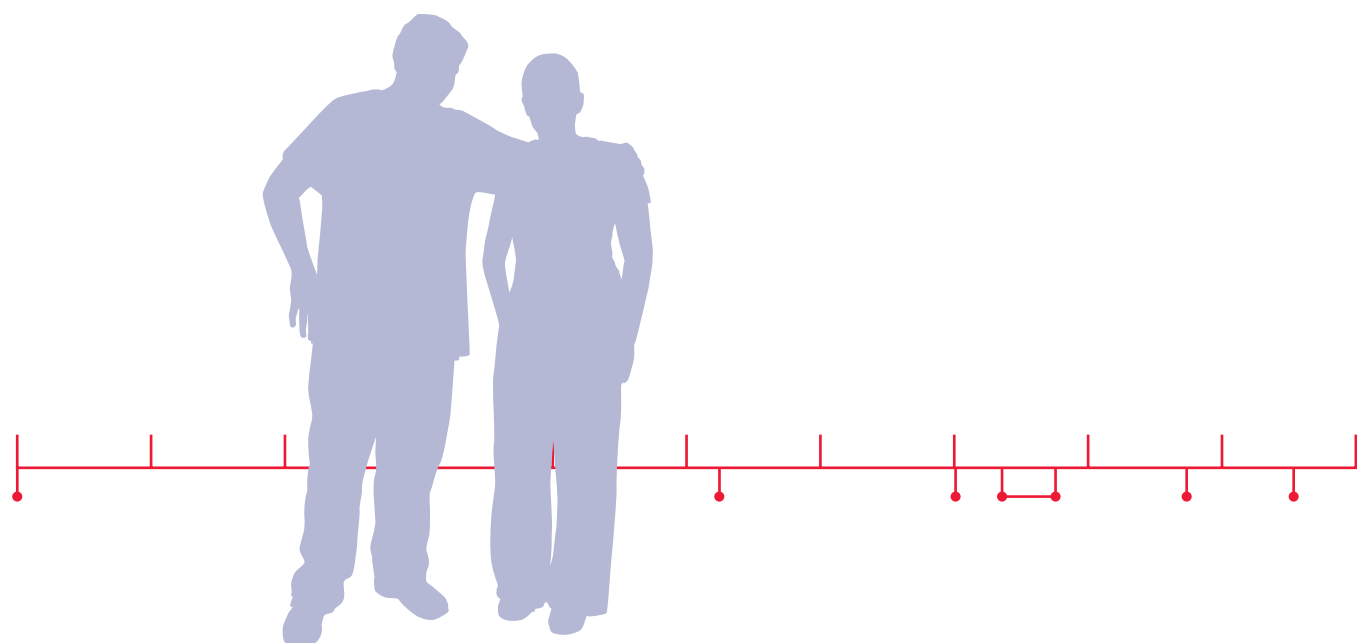
De huisarts wordt vaker bezocht door leerlingen van het vmbo-p, dit verschil wordt vooral veroorzaakt door meisjes. Tevens hebben leerlingen van het vmbo-p de afgelopen drie maanden vaker een gesprek gehad met een JGZ-medewerker dan de overige leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Van de leerlingen in het voortgezet onderwijs bracht 6% een bezoek aan de psychiater, psycholoog of orthopedagoog, terwijl 5% met de JGZ-medewerker op school heeft gesproken.

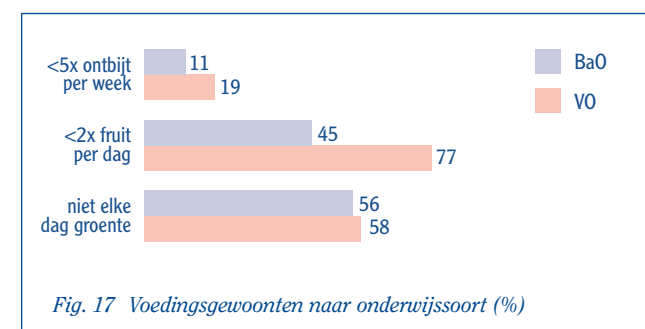
Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
40	Gebruik van de zorg	12
41	- naar groep/klas en geslacht	12

Voeding

Gezond eten levert een belangrijke bijdrage aan een gezond leven. Het levert de voedingsstoffen die nodig zijn om het lichaam gezond te houden. En het verkleint daarnaast het risico op chronische ziekten, zoals obesitas (vetzucht), hart- en vaatziekten, diabetes en een aantal vormen van kanker (zie voor meer informatie ook www.voedingscentrum.nl).

Ontbijt

Dagelijks een voedzaam ontbijt is onderdeel van een evenwichtig voedingspatroon waardoor minder kans ontstaat op het ontwikkelen van overgewicht. Het ontbijt is een belangrijk maaltijdmoment van de dag. Negen van de tien BaO-leerlingen ontbijt minimaal 5 dagen per week. Van de eerste generatie allochtone basisschoolleerlingen geeft 80% aan minimaal 5 dagen per week te ontbijten, tegenover 90% van de autochtone leerlingen. Er zijn in het basisonderwijs geen verschillen in ontbijtgewoonten naar leeftijd en geslacht gevonden.

In het voortgezet onderwijs is het aantal leerlingen dat minder dan 5 dagen per week ontbijt beduidend hoger (19%) dan in het basisonderwijs (11%). Meisjes, allochtone leerlingen, vmbo-leerlingen en leerlingen uit klas vier ontbijten minder regelmatig.

Er zijn verschillen naar regio (zie fig 18); in Haren en Zuid-Oost ontbijten de leerlingen (BaO en VO) relatief het vaakst. In Hoogeveen (waar veel allochtonen wonen), Centrum-Oost en Oldambt ontbijten in verhouding de meeste leerlingen minder dan vijf keer per week.

Fruit

Twee stuks fruit per dag is de norm. Uit figuur 17 blijkt dat 45% van de basisschoolleerlingen niet aan deze norm voldoet. Meer leerlingen uit groep 8 dan uit groep 6 voldoen niet aan deze norm. Er zijn verschillen tussen allochtone en autochtone scholieren gevonden; 74% van eerste generatie allochtone leerlingen eet gemiddeld twee stuks fruit per dag tegenover 68% van de tweede generatie allochtonen en 52% van de autochtone leerlingen.

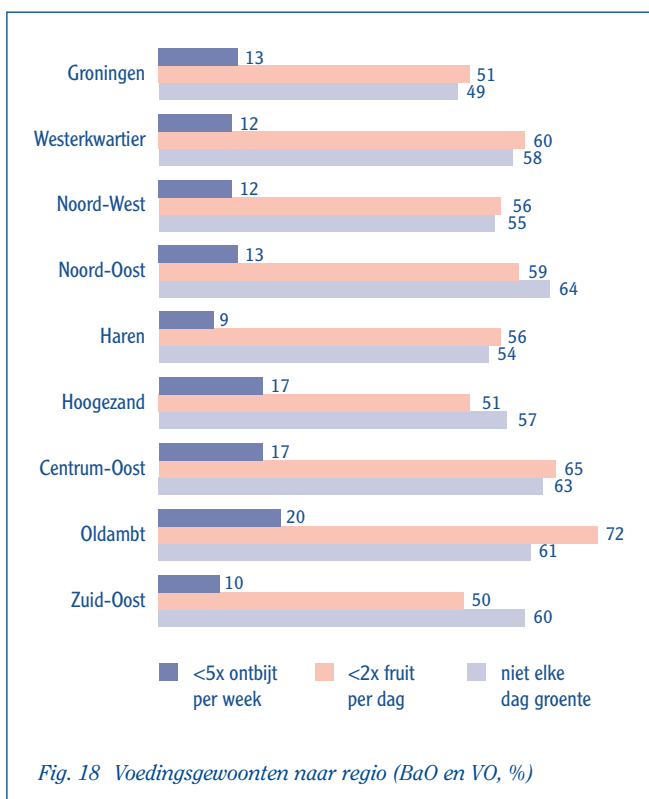
In het voortgezet onderwijs eet nog maar 37% elke dag fruit en slechts 23% van alle VO-leerlingen eet elke dag minimaal 2 stuks fruit. Meer 1e generatie allochtonen eten dagelijks 2 stuks fruit of meer (47% tegenover autochtoon 22%, 2e generatie allochtoon 24%). Meer meisjes voldoen aan de norm dan jongens (resp. 25% en 20%).

Er zijn verschillen tussen regio's wat betreft fruitconsumptie (zie fig 18). In Oldambt en Centrum-Oost voldoen verhoudingsgewijs minder leerlingen aan de norm. In Groningen, Hoogeveen (hier wonen relatief veel allochtonen) en Zuid-Oost voldoen meer leerlingen aan de norm.

Groente

Meer dan de helft van de leerlingen eet niet elke dag groente (figuur 17). Iets minder meisjes dan jongens in het basisonderwijs eet niet elke dag groente. Verder blijkt dat allochtone leerlingen vaker dagelijks groente consumeren dan autochtone leerlingen. Hetzelfde geldt voor het voortgezet onderwijs: meer allochtone leerlingen eten dagelijks groente. Daarnaast zijn er meer vmbo-leerlingen die niet elke dag groente eten.

Wat betreft het elke dag eten van groente zijn er verschillen gevonden naar regio. Relatief meer leerlingen in Groningen en Haren eten elke dag groente, in de regio's Noord-Oost en Centrum-Oost eten minder leerlingen elke dag groente.

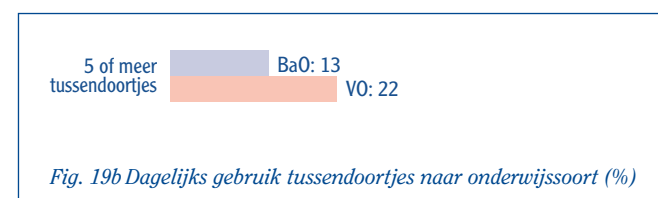
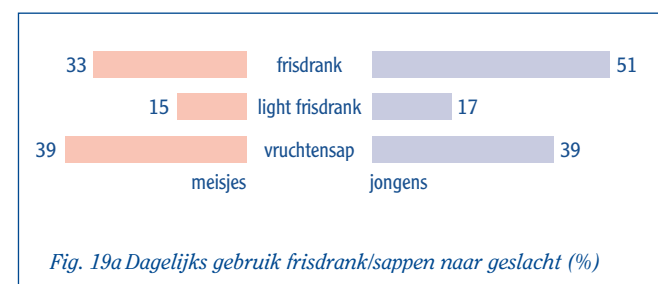

Frisdrank wordt door meer leerlingen elke dag gedronken in de regio's Centrum-Oost en Oldambt. Op het vmbo wordt zowel door meer leerlingen elke dag frisdrank als elke dag light-frisdrank gedronken.

Het voedingscentrum adviseert om niet meer dan 3 of 4 tussendoortjes per dag te nemen.

Eén op de acht basisschoolleerlingen (13%) eet elke dag 5 of meer tussendoortjes. Meer jongens (15%) dan meisjes (11%) eten vijf of meer tussendoortjes per dag. Er zijn geen verschillen gevonden in leeftijd of etniciteit (fig. 19b).

In het voortgezet onderwijs eet één op de vijf scholieren (22%) 5 of meer tussendoortjes per dag. Meer jongens eten 5 keer per dag (of vaker) een tussendoortje.

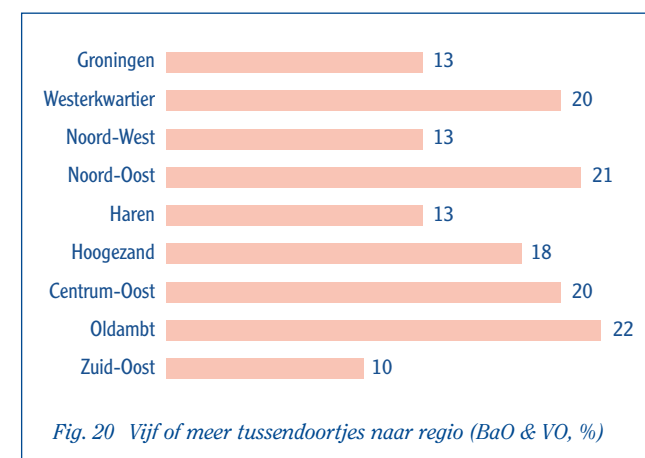
Frisdrank en tussendoortjes

Veel eten en drinken tussen de hoofdmaaltijden door bederft de eetlust voor de hoofdmaaltijd waar de belangrijkste voedingsstoffen uit gehaald worden. Tevens is het tussendoor eten en drinken telkens een nieuwe zuur-aanval op het gebit (zie ook de paragraaf over mondhygiëne).

In het basisonderwijs is leerlingen gevraagd hoeveel glazen zoete frisdrank zij per dag drinken. 69% geeft aan 2 of meer glazen per dag te drinken. In groep 6 wordt er minder fris per dag gedronken dan in groep 8. Allochtone leerlingen drinken meer zoete frisdrank. In de regio's Oldambt, Groningen, Haren en Centrum-Oost wordt meer zoete frisdrank gedronken dan in de andere regio's.

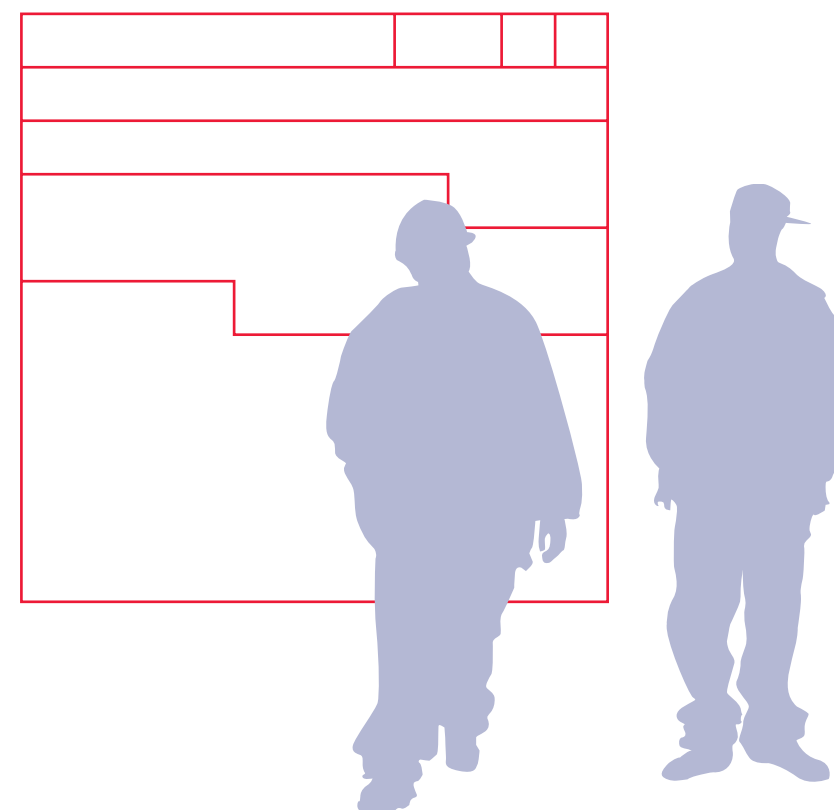
In het voortgezet onderwijs is gevraagd hoeveel dagen per week de leerlingen frisdrank, light-frisdrank en vruchtensap drinken. Er zijn meer VO-leerlingen uit klas 4 die elke dag frisdrank (geen light-frisdrank) drinken. Jongens drinken vaker elke dag fris dan meisjes (fig. 19a).

Tussen regio's bestaan verschillen in de consumptie van tussendoortjes. In de regio's Zuid-Oost, Groningen, Noord-West en Haren eten relatief minder leerlingen vijf of meer tussendoortjes per dag.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
42	Ontbijt-, fruit- en groenteconsumptie	13
43	- naar groep/klas en geslacht	13
44	- naar GGD-werkgebied	13
45	- naar schooltype	13
46	- naar regio	14
47	Vijf of meer tussendoortjes per dag	14
48	- naar groep/klas en geslacht	14
49	- naar GGD-werkgebied	14
50	- naar schooltype	14
51	- naar regio	15
52	Frisdrank, light-frisdrank en vruchtensap	15
53	- naar groep/klas en geslacht	15
54	- naar GGD-werkgebied	15
55	- naar schooltype	16
56	- naar regio	16

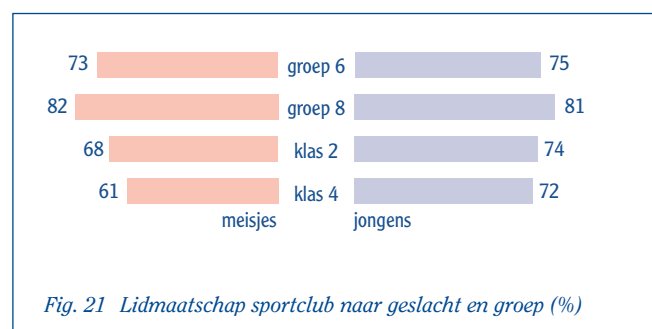

Sport en beweging

Gezond bewegen vergroot het zelfvertrouwen van kinderen, bevordert de grove motoriek en vermindert de kans op verschillende chronische aandoeningen en overgewicht. Voor jeugdigen (jonger dan 18 jaar) wordt dagelijks ten minste 60 minuten matig intensieve lichamelijke activiteit aanbevolen. Bovendien dient deze activiteit minimaal tweemaal per week gericht te zijn op verbeteren en handhaven van lichamelijke fitheid. Bij benadering is bepaald hoeveel uren per week kinderen matig intensief bewegen. Vervolgens zijn de leerlingen ingedeeld in normactieven en niet-normactieven. Normactief betekent dat de leerlingen minimaal 7 dagen per week een uur of meer bewegen. Daarmee voldoen ze aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB).

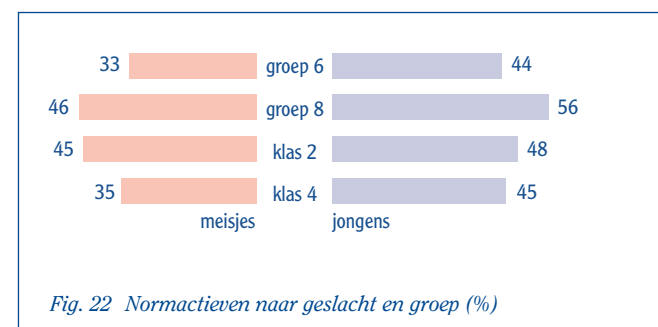
Sportparticipatie

Met de toename van leeftijd neemt het aantal leerlingen dat lid is van een sportclub af. In het basisonderwijs is 77% van de leerlingen in groep 6 en groep 8 lid van een sportclub, terwijl in het voortgezet onderwijs 68% lid is van een sportclub. Voor alle leeftijdscategorieën geldt dat iets meer jongens dan meisjes lid zijn van een sportclub (fig. 21). In klas 4 van het voortgezet onderwijs is het verschil significant: 72% van de jongens is lid van een sportclub tegenover 61% van de meisjes.

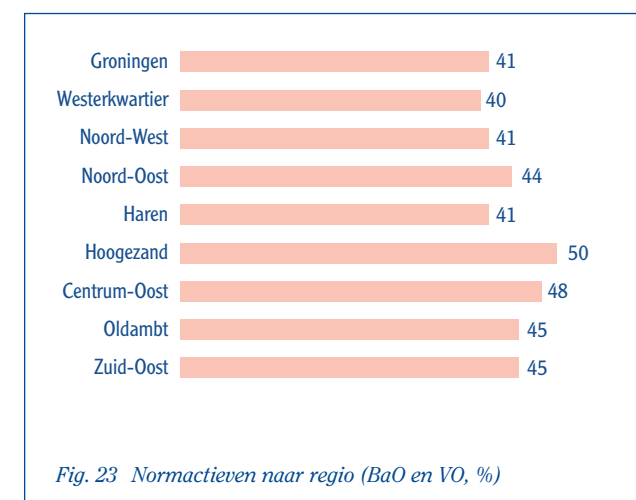

Nederlandse Norm Gezond Bewegen

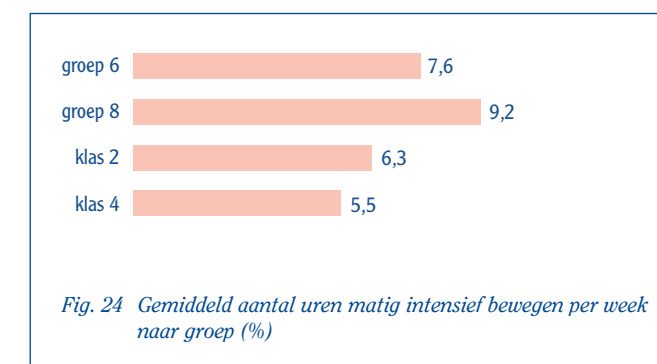
In de vragenlijsten is de leerlingen uitgebreid gevraagd naar hun bewegingspatroon. Er zijn onder andere vragen gesteld over fietsen van en naar school, activiteiten op school of werk, activiteiten thuis of in de vrije tijd en sporten. In figuur 22 en 23 zijn de leerlingen afgebeeld die aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen voldoen. Ruim de helft van de ondervraagde leerlingen (57%) beweegt minder dan de landelijke richtlijn. Met name de jongere (groep 6) en de oudere (klas 4) leerlingen bewegen onvoldoende (fig. 22). Voor alle leeftijdscategorieën geldt dat meer jongens dan meisjes aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen voldoen. Uit nadere analyse blijkt dat onder leerlingen in het voortgezet onderwijs geen verschillen naar onderwijstype zijn.

In figuur 23 is het percentage normactieven per regio weergegeven. De regio Hoogezand telt de meeste normactieven (50%) en in de regio Westerkwartier wordt door het minst aantal leerlingen de norm gehaald. De gevonden verschillen gevonden tussen de regio's zijn niet significant.

In figuur 24 is het gemiddeld aantal uren bewegen per week naar groep weergegeven. Van de ondervraagde groepen bewegen leerlingen in groep 8 van het basisonderwijs gemiddeld het meest. Leerlingen in groep 8 en klas 2 bewegen significant meer dan respectievelijk leerlingen in groep 6 en klas 4.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
57	Lidmaatschap van een sportclub	16
58	- naar groep/klas en geslacht	16
59	- naar GGD-werkgebied	16
60	- naar schooltype	17
61	- naar regio	17
62	Normactieven volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	17
63	- naar groep/klas en geslacht	17
64	- naar GGD-werkgebied	17
65	- naar schooltype	17
66	- naar regio	18

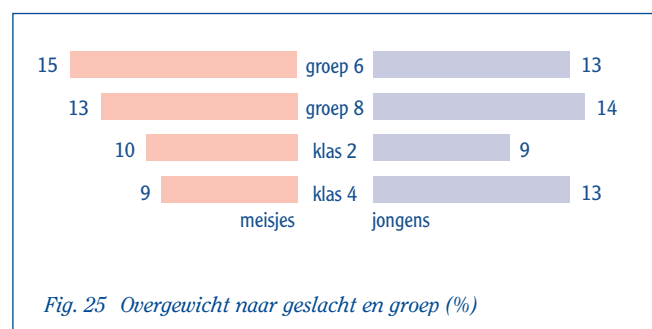

Overgewicht

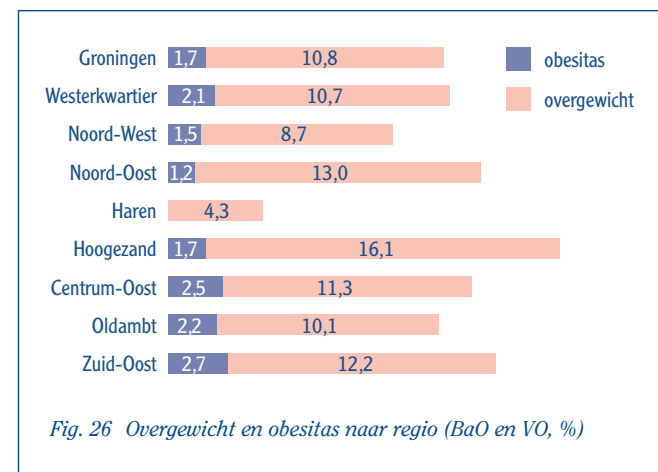
Overgewicht hangt samen met aandoeningen als hoge bloeddruk, diabetes mellitus (suikerziekte), hart- en vaatziekten en sommige vormen van kanker, maar ook met hogere sterfte. Daarnaast kan overgewicht gewrichtsproblemen veroorzaken. Gezonde voeding en voldoende bewegen voorkomen overgewicht. Om na te gaan of een leerling aan overgewicht lijdt, is voor elk kind de zogenoemde Body Mass Index (BMI) berekend. Hierbij wordt gekeken naar de verhouding tussen lengte en gewicht. Bij het berekenen van de BMI wordt rekening gehouden met geslacht, leeftijd, lengte en gewicht van het kind. Zo mogen meisjes bijvoorbeeld iets zwaarder zijn voor hun leeftijd dan jongens.

In het basisonderwijs zijn alle leerlingen onder begeleiding van een arts, verpleegkundige of doktersassistent gewogen en gemeten. In het voortgezet onderwijs is het laten meten en wegen op vrijwillige basis gebeurd. Een deel van de leerlingen heeft hiervan gebruik gemaakt. Lengte en gewicht zijn op het enquêteformulier ingevuld. Voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs is dus sprake van zelfrapportage.

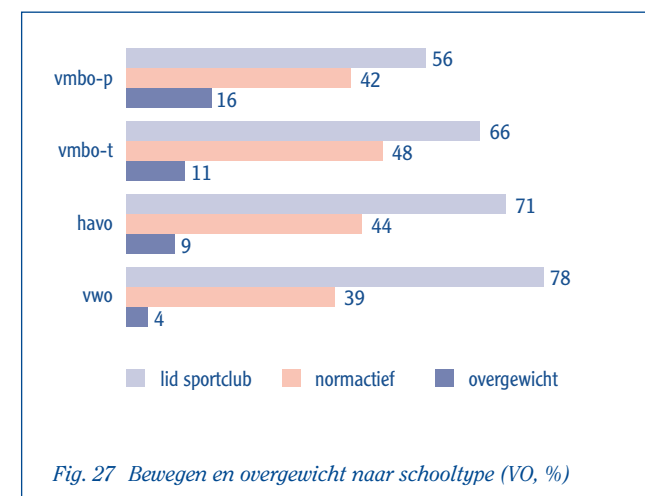
In groep 6 en 8 van het basisonderwijs heeft 13% van de leerlingen overgewicht. In klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs lijdt 10% aan overgewicht. Bij meisjes lijkt overgewicht iets af te nemen met de leeftijd, terwijl het bij jongens over de verschillende leeftijdsgroepen stabiel is (fig. 25).

In figuur 26 is het percentage leerlingen met overgewicht en obesitas weergegeven. Het percentage leerlingen met overgewicht dan wel obesitas (vetzucht/ernstig overgewicht) verschilt niet significant naar regio.

Sport is bij uitstek de manier lichamelijke fitheid te handhaven en verbeteren. Veel ondervraagde leerlingen zijn lid van een sportclub. Dat lidmaatschap van een sportclub nog geen garantie is voor voldoende bewegen blijkt uit figuur 27. Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs dat lid is van een sportclub neemt toe naarmate het een hoger onderwijsniveau betreft, terwijl het aantal normactieven juist afneemt onder de hogere onderwijsniveaus. Daar staat tegenover dat havo- en vwo-leerlingen een gezonder voedingspatroon hebben (meer groente en ontbijt, minder (light-)frisdrank en tussendoortjes). Hieruit blijkt dat naast voldoende beweging ook een goed voedingspatroon van groot belang is.

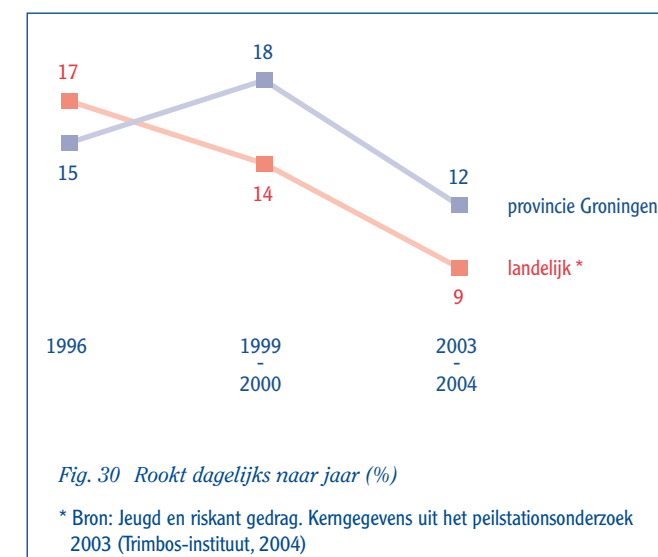
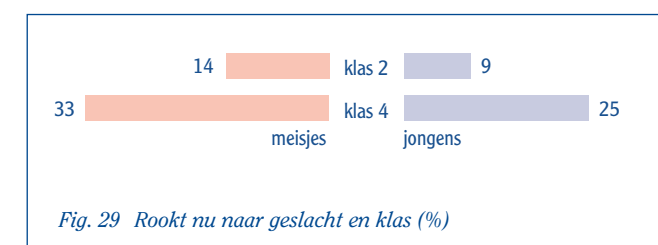
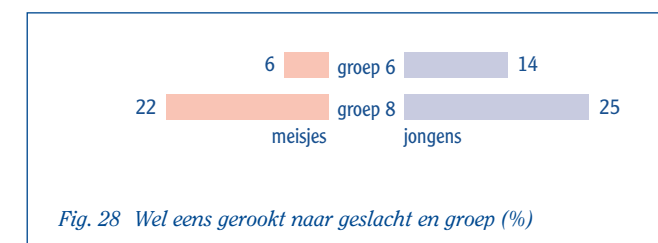
Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
67	Overgewicht	18
68	- naar groep/klas en geslacht	18
69	- naar GGD-werkgebied	18
70	- naar schooltype	19
71	- naar regio	19

Roken

In het basisonderwijs geeft 17% van de leerlingen aan dat ze wel eens gerookt hebben (fig. 28). In het voortgezet onderwijs geeft 21% van de scholieren aan momenteel te roken (fig. 29).

Een achtste (12%) van het totale aantal voortgezet onderwijsleerlingen in de provincie Groningen rookt dagelijks (fig. 30). Het landelijke percentage dat dagelijks rookt is significant lager, namelijk 9%. Zowel landelijk als provinciaal is het percentage scholieren dat dagelijks rookt afgenomen ten opzichte van vier jaar geleden. Ivbo/vmbo-p leerlingen roken vaker (40%) dan vmbo-t, havo- en vwo-leerlingen (respectievelijk 21%, 18% en 8%). Opvallend is dat in het voortgezet onderwijs beduidend meer meisjes dan jongens roken.

Alcohol

Ruim vier van de vijf leerlingen in het basisonderwijs heeft nog nooit alcohol gedronken (81% van de jongens en 87% van de meisjes). In voortgezet onderwijs heeft één op de vijf nog nooit alcohol gedronken (19%). Het aantal leerlingen dat wel eens heeft gedronken is toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden (figuur 33). De meest gedronken alcoholhoudende drankjes onder voortgezet onderwijs leerlingen zijn breezers (kant-en-klare mixdrankjes), bier en mixdrankjes die zelf gemixt worden (zoals wodka-jus, rum-cola).

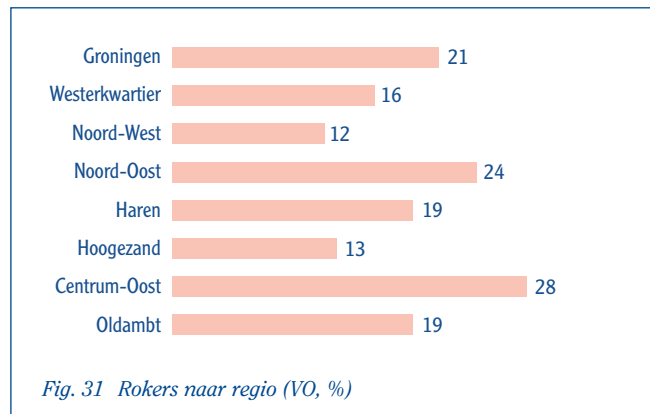

Fig. 31 Rokers naar regio (VO, %)

In figuur 31 is per regio het percentage leerlingen dat rookt (VO) weergegeven. In de regio's Noord-West en Hoogezand is het percentage rokers verhoudingsgewijs lager dan in de regio's Groningen, Centrum-Oost en Noord-Oost.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
	Roken	
72	- naar groep en geslacht (BaO)	19
73	- naar klas en geslacht (VO)	19
74	- naar GGD-werkgebied (BaO)	20
75	- naar GGD-werkgebied (VO)	20
76	- naar schooltype (VO)	20
77	- naar regio (VO)	20
	Rokers: gemiddeld aantal sigaretten per dag	
78	- naar klas en geslacht	21
79	- naar GGD-werkgebied	21
80	- naar schooltype	21
	Is er afgelopen week gerookt in huis	
81	- naar klas en geslacht	22
82	- naar GGD-werkgebied	22
83	- naar schooltype	22

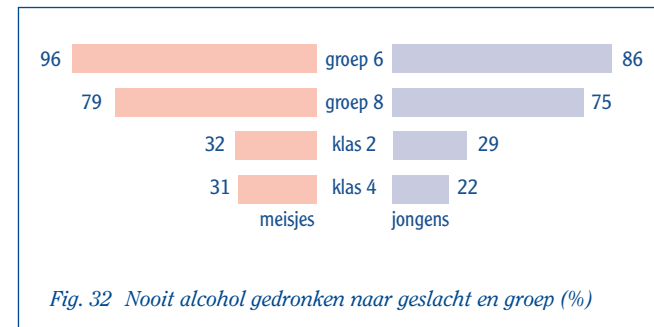

Fig. 32 Nooit alcohol gedronken naar geslacht en groep (%)

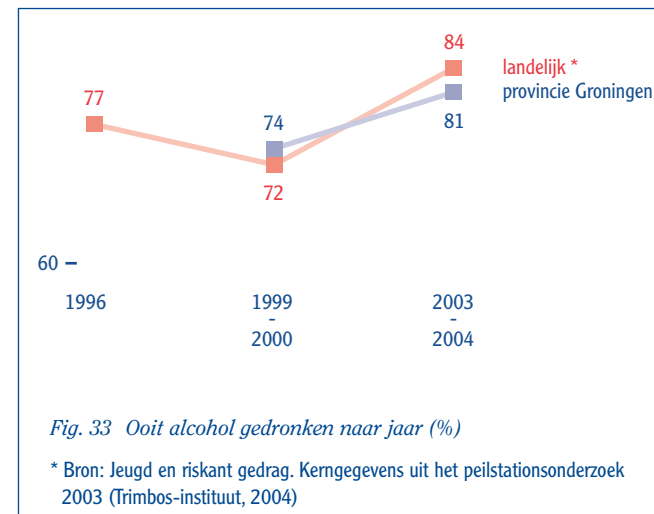

Fig. 33 Ooit alcohol gedronken naar jaar (%)

* Bron: Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003 (Trimbos-instituut, 2004)

In de rest van deze paragraaf worden de drinkpatronen beschreven van de VO-scholieren die minimaal één keer in hun leven alcohol hebben gedronken (verder 'leerlingen'). In figuur 34 is het percentage alcoholgebruikers (van het voortgezet onderwijs) per regio weergegeven.

Er zijn geen significante verschillen gevonden naar regio.

Zeventien procent van de leerlingen van het voortgezet onderwijs geeft aan op minimaal één doordeweekse dag (maandag tot en met donderdag) alcohol te drinken. Het merendeel drinkt dan 1 glas (56%) en 9% drinkt gemiddeld vijf of meer glazen op een doordeweekse dag.

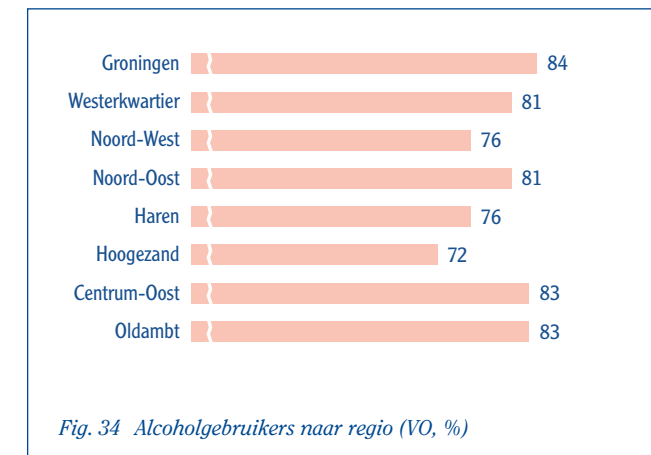

Fig. 34 Alcoholgebruikers naar regio (VO, %)

Gemiddeld drinkt 33% van de VO-leerlingen op 2 of 3 van de weekenddagen (vrijdag tot en met zondag). Op weekenddagen wordt fors gedronken; ruim een kwart van de leerlingen drinkt gemiddeld 5 tot 10 glazen op een weekenddag en één op de acht leerlingen (12%) drinkt gemiddeld meer dan 10 glazen. Dit gemiddelde aantal glazen verschilt (significant) per schooltype (fig. 35). Een op de acht leerlingen uit het voortgezet onderwijs (12%) geeft aan de laatste vier weken regelmatig (vijf keer of vaker) vijf glazen of meer bij één gelegenheid te hebben gedronken. Uit figuur 36 blijkt dat dit verschilt per onderwijstype; minder vwo-leerlingen geven aan regelmatig 5 of meer glazen per gelegenheid te drinken (5% heeft de afgelopen 4 weken 5 keer of vaker vijf of meer glazen gedronken) dan havo- en vmbo-leerlingen (respectievelijk 10%, 14% en 18%). In de regio's Haren, Groningen en Noord-Oost hebben verhoudingsgewijs minder leerlingen vijf keer of vaker dat aantal glazen gedronken in de afgelopen maand. In de regio's Oldambt en Westerkwartier gebeurt dit relatief vaker.

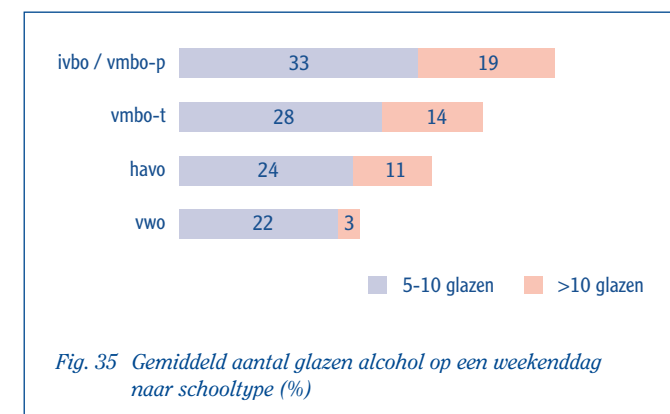

Fig. 35 Gemiddeld aantal glazen alcohol op een weekenddag naar schooltype (%)

In het algemeen geldt dat er meer en vaker alcohol wordt gedronken naarmate de leerling ouder wordt en dat jongens meer en vaker alcohol drinken dan meisjes.

Alcohol en roken gaat ook op het VO vaak samen; meer rokers dan niet rokers drinken alcohol en zij drinken zowel op meer dagen als meer glazen per keer.

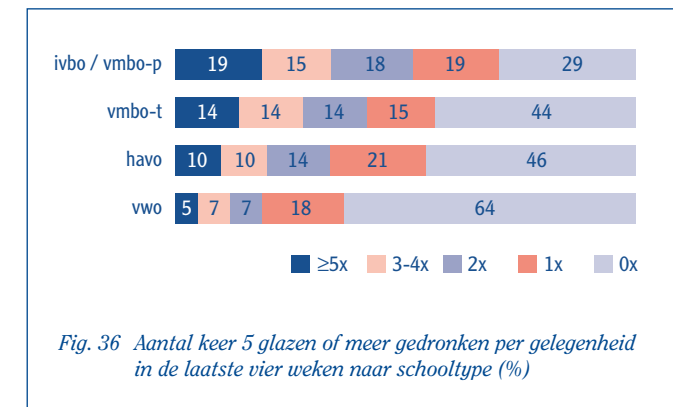
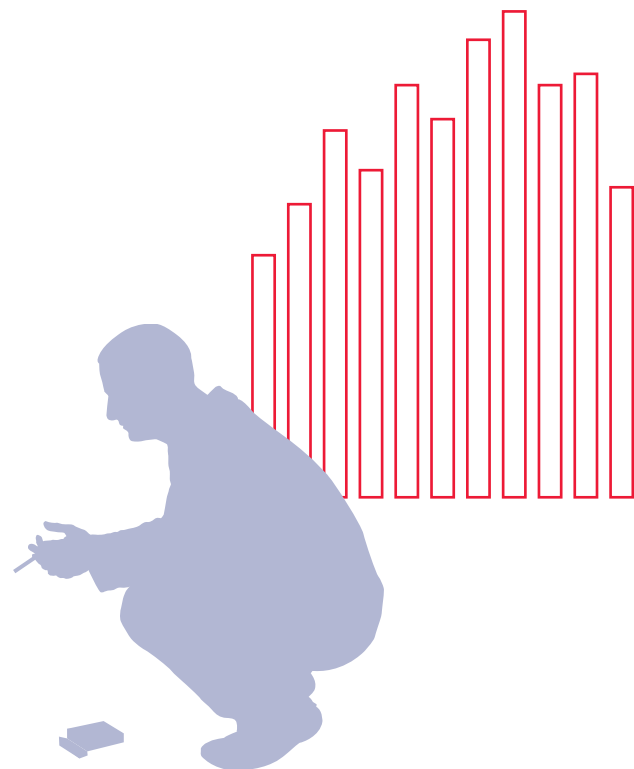

Fig. 36 Aantal keer 5 glazen of meer gedronken per gelegenheid in de laatste vier weken naar schooltype (%)

Zowel in het basis- als voortgezet onderwijs is leerlingen gevraagd naar wat hun ouders ervan vinden dat ze alcohol drinken. De helft (51%) van de basisonderwijsleerlingen geeft aan dat hun ouders het gebruik van alcohol verbieden. In het voortgezet onderwijs wordt alcohol drinken door 3% van de ouders verboden. 60% van de ouders van VO-leerlingen vindt het goed en 18% zegt er niets van (in het basisonderwijs zijn deze percentages respectievelijk 6% en 37%).

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
Alcoholgebruik		
84	- naar groep/klas en geslacht	23
85	- naar regio	23
86	Welke alcoholhoudende drank drink je	23
87	- naar klas en geslacht	24
Aantal keren alcohol gedronken in de laatste 4 weken		
88	- naar klas en geslacht	24
89	- naar GGD-werkgebied	24
90	- naar schooltype	25
91	Gemiddeld aantal doordeweekse dagen waarop alcohol wordt gedronken	25
92	- naar klas en geslacht	25
93	- naar GGD-werkgebied	25
94	- naar schooltype	25
95	Gemiddeld aantal glazen alcohol op doordeweekse dag	26
96	- naar klas en geslacht	26
97	- naar GGD-werkgebied	26
98	- naar schooltype	26
Gemiddeld aantal weekenddagen waarop alcohol wordt gedronken		
99	- naar schooltype	27
100	- naar klas en geslacht	27
101	- naar GGD-werkgebied	27
102	- naar schooltype	27
103	Gemiddeld aantal glazen alcohol op een weekenddag	27
104	- naar klas en geslacht	28
105	- naar GGD-werkgebied	28
106	- naar schooltype	28
107	Aantal keren dronken/aangeschoten in de laatste vier weken	29
108	- naar klas en geslacht	29
109	- naar GGD-werkgebied	29
110	- naar schooltype	29
111	Aantal keren 5 of meer alcoholhoudende drankjes per gelegenheid in de laatste vier weken	29
112	- naar klas en geslacht	30
113	- naar GGD-werkgebied	30
114	- naar schooltype	30
115	- naar regio	30
116	Mening ouders over het drinken van alcohol door leerling	31

Drugs

Gevraagd is of leerlingen wel eens softdrugs (hasj/wiet) aangeboden hebben gekregen. 97% van de basisonderwijs-leerlingen heeft nog nooit softdrugs aangeboden gekregen tegenover 66% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs wordt er nauwelijks soft- of harddrugs gebruikt: minder dan 1 % heeft wel eens hasj/wiet en/of harddrugs gebruikt. Dit verschilt niet ten opzichte van vier jaar geleden (feitenblad 5 Drugs, gokken en criminaliteit, 2000). In het voortgezet onderwijs experimenteert men wel met softdrugs; uit figuur 37 blijkt dat één op de vijf leerlingen in het voortgezet onderwijs wel eens softdrugs heeft gebruikt (21%). In 2000 bedroeg het percentage scholieren dat wel eens softdrugs heeft gebruikt 15%, een toename van 5%.

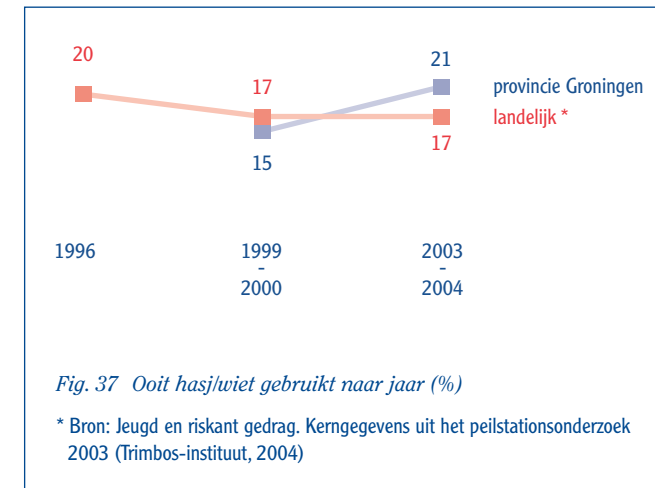

Fig. 37 Ooit hasj/wiet gebruikt naar jaar (%)

* Bron: Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003 (Trimbos-instituut, 2004)

In figuren 38 en 39 is te zien dat het gebruik van softdrugs ooit en in de laatste vier weken verschilt per onderwijstype. Ook is er een verschil in drugsgebruik naar leeftijd (leerlingen in klas 4 meer dan leerlingen in klas 2) en geslacht (jongens meer dan meisjes). Tussen de regio's zijn geen verschillen in het gebruik van softdrugs gevonden.

Roken en alcoholgebruik hangen samen met het gebruik van softdrugs in de laatste vier weken. Rokers en scholieren die wel eens alcohol gebruiken hebben vaker softdrugs gebruikt dan respectievelijk niet-rokers en niet-drinkers.

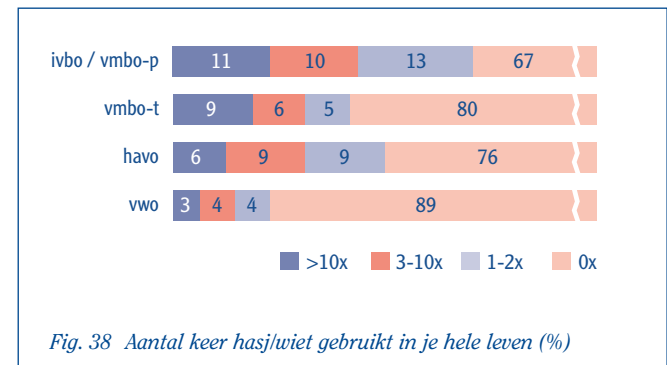

Fig. 38 Aantal keer hasj/wiet gebruikt in je hele leven (%)

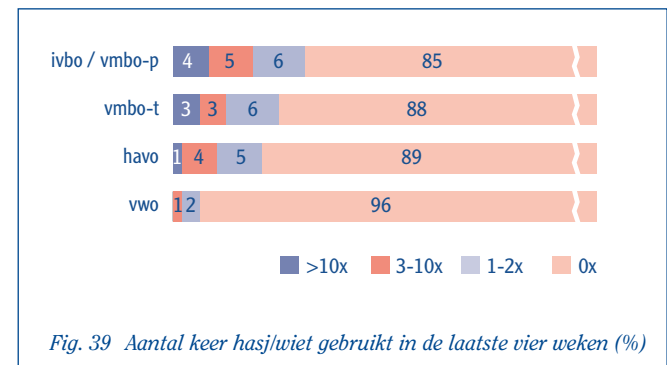

Fig. 39 Aantal keer hasj/wiet gebruikt in de laatste vier weken (%)

Wanneer gevraagd wordt hoe scholieren meestal aan hasj/wiet komen, zijn de meest genoemde antwoorden 'via vrienden' (59%), 'in een coffeeshop' (23%) en 'via een (huis)dealer' (13%). Meestal wordt de softdrugs 'op straat' (77%) of 'bij vrienden' (51%) gebruikt.

Harddrugs zijn aan 93% van de VO-leerlingen nog nooit aangeboden en worden ook niet door veel leerlingen gebruikt. XTC is door 2% van de leerlingen wel eens geprobeerd en 1% heeft het de laatste vier weken gebruikt. 1% van de leerlingen heeft wel eens cocaïne, hallucinogene paddestoelen, amfetaminen en/of heroïne gebruikt.

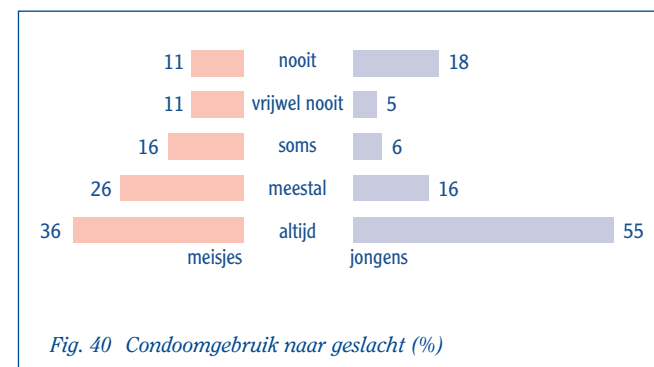
Seksualiteit

De leerlingen in het voortgezet onderwijs is gevraagd of ze wel eens met iemand gevreeën hebben, dan wel geslachtsgemeenschap hebben gehad. Van alle leerlingen geeft 65% aan één keer of vaker met iemand gevreeën te hebben (in 2000: 58%) en 33% geeft aan één keer of vaker geslachtsgemeenschap te hebben gehad (in 2000: 20%). In klas 4 hebben scholieren vaker ervaring met vrijen (zowel zonder als met geslachtsgemeenschap) dan in klas 2.

Er zijn ook verschillen in ervaring met geslachtsgemeenschap tussen jongens en meisjes (meisjes hebben vaker geslachtsgemeenschap gehad) en opleidingsniveau (leerlingen van de ivbo/vmbo-p hebben vaker en vwo-leerlingen juist minder ervaring met geslachtsgemeenschap). Er zijn geen significante verschillen naar regio of etniciteit gevonden.

De gemiddelde leeftijd waarop de leerlingen de eerste keer geslachtsgemeenschap hadden is 14,1 jaar. Dit ligt lager dan het landelijke gemiddelde van 15,1 jaar.

Gevraagd is of de leerlingen een condoom gebruiken tijdens de geslachtsgemeenschap. Bijna een kwart van de jongeren (23%) gebruikt (vrijwel) nooit een condoom. Er zijn geen (significante) verschillen in etnische achtergrond, regio of leeftijd, maar alleen in geslacht (fig. 40). Ruim de helft van de jongens (55%) geeft aan altijd een condoom te gebruiken tegenover 36% van de meisjes. Het percentage jongens dat nooit een condoom gebruikt is echter ook hoger onder jongens (18% ten opzichte van 11% van de meisjes).

Wanneer gevraagd wordt naar het condoomgebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geeft 42% aan geen condoom te hebben gebruikt en 5% weet het niet meer. Scholieren uit klas 2 en jongens geven relatief vaker aan de laatste keer een condoom te hebben gebruikt. Er is eveneens gevraagd naar het gebruik van een voorbehoedsmiddel anders dan condoom; 56% van de seksueel actieven geeft aan de laatste keer de pil te hebben gebruikt.

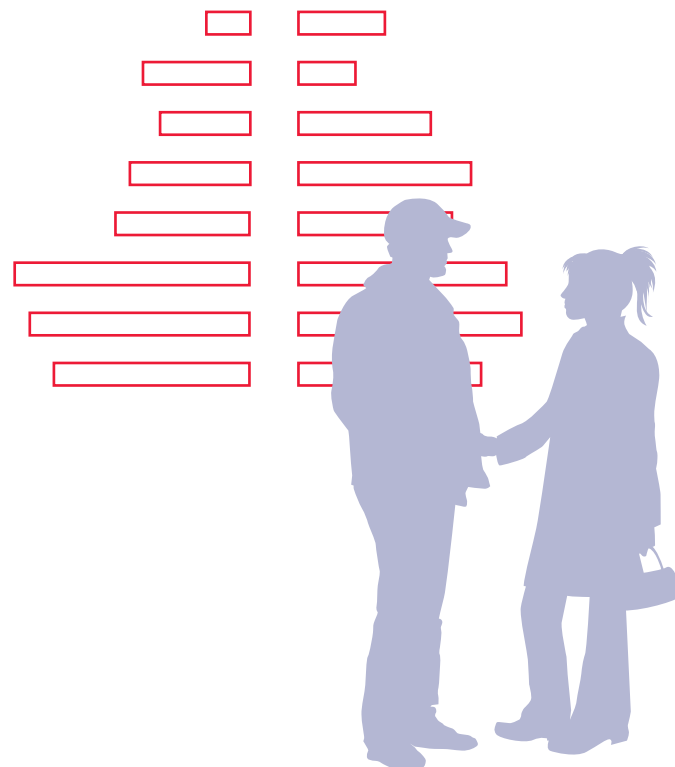
De meest genoemde redenen om geen condoom te gebruiken zijn 'de pil of een ander voorbehoedsmiddel werd gebruikt' (47%), 'we hadden vaste verkering' (34%) en 'we vertrouwden elkaar' (30%). Van de seksueel actieven geeft 1% aan ooit een SOA (Seksueel Overdraagbare Aandoening) te hebben gehad.

Er zijn drie vragen over SOA gesteld aan alle leerlingen van het voortgezet onderwijs (inclusief de seksueel niet-actieven); de vraag 'wordt bij meisjes door gebruik van de 'pil' de kans op een SOA verkleind' wordt in verhouding minder vaak correct beantwoord (62%) dan de andere twee vragen ('gaan de meeste SOA vanzelf over' door 79% correct beantwoord en 'kan je een SOA hebben zonder dat je het zelf weet' door 89% correct beantwoord).

Zes procent van de leerlingen heeft geen van de drie vragen goed beantwoord, daarentegen beantwoordde 53% alle drie vragen correct. Vierdeklassers en meisjes hebben vaker alle drie vragen goed beantwoord dan tweede-klassers en jongens. Havo- en vwo-leerlingen hebben vaker alle drie antwoorden correct in vergelijking met vmbo-leerlingen. Er zijn geen (significante) verschillen in SOA-kennis naar etnische achtergrond of regio.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
117	Heb je wel eens hasj/wiet aangeboden gekregen?	31
118	Aantal keren hasj/wiet gebruikt in je hele leven	31
119	- naar klas en geslacht	31
120	- naar GGD-werkgebied	32
121	- naar schooltype	32
122	- naar regio	32
123	Aantal keren hasj/wiet gebruikt in de laatste vier weken	32
124	- naar klas en geslacht	33
125	- naar GGD-werkgebied	33
126	- naar schooltype	33
127	Hoe kom je meestal aan hasj/wiet	33
128	Waar gebruik je meestal hasj/wiet	34
129	Heb je wel eens harddrugs (zoals cocaïne, xtc, pep/speed) aangeboden gekregen?	34

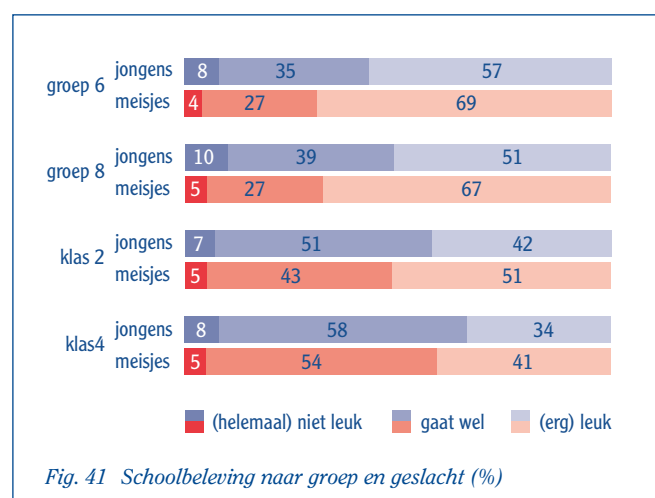

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
Ervaring met vrijen zonder geslachtsgemeenschap		
130	- (bijvoorbeeld tongzoenen, strelen, likken).	34
131	- naar klas en geslacht	34
132	- naar GGD-werkgebied	35
133	- naar schooltype	35
134	Ervaring met geslachtsgemeenschap	35
135	- naar klas en geslacht	35
136	- naar GGD-werkgebied	35
137	- naar schooltype	36
138	- naar regio	36
139	Leeftijd eerste keer geslachtsgemeenschap	36
140	- naar klas en geslacht	36
141	- naar GGD-werkgebied	37
142	- naar schooltype	37
143	Condoomgebruik bij geslachtsgemeenschap	37
144	- naar klas en geslacht	37
145	- naar GGD-werkgebied	38
146	- naar schooltype	38
147	- naar regio	38
148	Condoomgebruik bij laatste keer geslachtsgemeenschap	38
149	- naar klas en geslacht	38
150	- naar GGD-werkgebied	39
151	- naar schooltype	39
Gebruik van voorbehoedsmiddel (anders dan condoom) bij laatste keer geslachtsgemeenschap		
152	- naar klas en geslacht	39
153	- naar GGD-werkgebied	39
154	- naar schooltype	39
155	Genoemde redenen om geen condoom te gebruiken	40
156	SOA-test gedaan naar klas en geslacht	40
157	SOA gehad	40
158	Kennis van SOA naar klas en geslacht	40
Aantal SOA-vragen goed beantwoord		
159	- naar klas en geslacht	41
160	- naar GGD-werkgebied	41
161	- naar klas en geslacht	41

Schoolbeleving

Zeven procent van de basisschoolleerlingen en zes procent van de voortgezet onderwijsleerlingen vindt het op school (helemaal) niet leuk. Leerlingen in groep 8 en klas 4 vinden het minder vaak leuk op school dan scholieren in respectievelijk groep 6 en klas 2. Jongens vinden het minder vaak leuk op school dan meisjes. Vwo-leerlingen geven vaker aan het (erg) leuk te vinden op school. Er zijn geen significante verschillen tussen regio's gevonden wat betreft schoolbeleving.

Het merendeel van de leerlingen gaat na schooltijd naar huis en dan is er meestal iemand thuis (68% van de basisonderwijsleerlingen, 70% van de voortgezet onderwijsleerlingen). Het tweede meest genoemde antwoord op de vraag waar je na schooltijd naar toe gaat verschilt tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs geeft één op de vijf leerlingen aan naar een vriend of vriendin te gaan (VO 8%). VO-leerlingen geven aan naar huis te gaan, waar ze dan meestal alleen zijn (13%) (BaO 5%).

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
162	Hoe vind je het op school?	42
163	- naar groep/klas en geslacht	42
164	- naar schooltype	42
165	- naar regio	42
166	Waar ga je na schooltijd naar toe?	43

Pesten

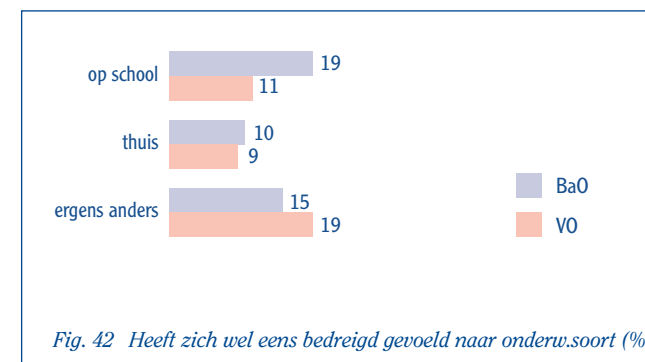
Zoals eerder is gemeld is gepest worden een van de belangrijkste voorspellers voor psychosociale problematiek (zie paragraaf psychosociale problematiek) bij kinderen. Drie vijfde (59%) van de leerlingen in het basisonderwijs geeft aan afgelopen schooljaar wel eens gepest te zijn. Dit is toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden (52%). In 2004 geeft 18% van de VO-leerlingen aan in de afgelopen drie maanden wel eens gepest te zijn en in 2000 gaf 26% aan in het afgelopen schooljaar wel eens gepest te zijn. Van alle leerlingen in het basisonderwijs is 16% het afgelopen schooljaar regelmatig tot vaak gepest tegenover 4% in het voortgezet onderwijs. Omdat de vraag over gepest worden in het voortgezet onderwijs in 2004 afwijkt van 2000 is het moeilijk om aan te geven of er daadwerkelijk sprake is van een daling.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
167	Gepest worden	43
168	- naar groep/klas en geslacht	43
169	- naar regio	43

Veiligheid

Zowel in het basisonderwijs als op het voortgezet onderwijs is leerlingen gevraagd of ze zich het afgelopen jaar op verschillende plaatsen wel eens bedreigd hebben gevoeld. De resultaten staan in figuur 42.

In het basisonderwijs hebben verhoudingsgewijs meer leerlingen van groep 6 zich bedreigd gevoeld (zowel op school, thuis als ergens anders) dan leerlingen van groep 8. In het voortgezet onderwijs zijn er vooral verschillen gevonden in geslacht (meer meisjes dan jongens voelen zich thuis en ergens anders bedreigd). Vwo-ers voelen zich minder bedreigd op school in vergelijking met leerlingen van andere schooltypes, terwijl vwo-ers (en vmbo-p-leerlingen) zich meer bedreigd voelen ergens anders. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen regio's wat betreft bedreigd voelen thuis of ergens anders.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
170	Veiligheid in het afgelopen jaar	44
171	- naar groep/klas en geslacht	44
172	Bedreigd gevoeld in het afgelopen jaar naar regio	44

Geld en schulden

Een ruime meerderheid van de VO-leerlingen krijgt zakgeld (87%). Gemiddeld bedraagt dit zakgeld 21 euro per maand. Bijna tweederde van de VO-scholieren krijgt kledinggeld van de ouders of verzorgers (63%). Gemiddeld bedraagt dit kledinggeld 57 euro per maand.

Op de vraag 'wie geld leent of bijvoorbeeld iets op afbetaling koopt, heeft een schuld. Heb jij ook schulden?' antwoordde 6% van de basisonderwijsleerlingen bevestigend. Voortgezet onderwijs leerlingen hebben vaker schulden; 12% van hen geeft aan schulden te hebben. Gemiddeld hebben de ondervraagde basisschoolleerlingen een schuld van 42 euro en de ondervraagden in het voortgezet onderwijs een schuld van 67 euro.

Gemiddeld hebben VO-scholieren in totaal (bestaande uit zakgeld, kledinggeld en het geld dat ze verdienen) 22 euro per week te besteden.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
173	Schulden	45
174	Heeft schulden naar groep/klas en geslacht	45
175	Zijn jullie thuis arm of rijk	45
176	- naar groep/klas en geslacht	45

Werk

Een derde van de VO-scholieren (32%) heeft op dit moment een baantje, 47% heeft nooit een baantje gehad. Eén vijfde van de scholieren (21%) heeft op dit moment geen baantje, maar wel eens een baantje gehad.

Gemiddeld besteden de werkende scholieren 7 uur per week aan werken naast school.

Corresponderende tabellen:

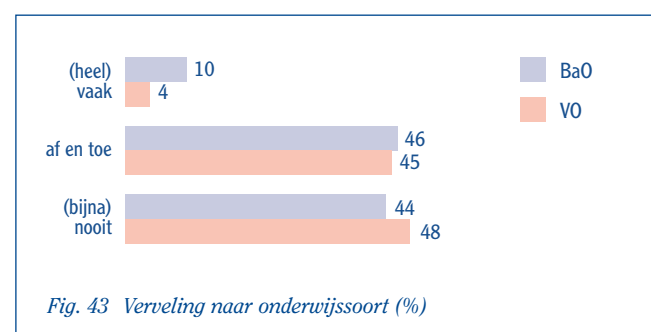
tabel	titel	pagina
177	Een baantje hebben	46
178	- naar groep/klas en geslacht	46

Vrije tijd

De leerlingen is gevraagd hoe vaak zij zich vervelen.

Meisjes op het voortgezet onderwijs vervelen zich vaker dan jongens. Leerlingen uit groep 6 vervelen zich significant vaker in vergelijking met leerlingen uit groep 8.

Tussen basisschoolleerlingen uit de verschillende regio's zijn verschillen gevonden in mate van verveling; in de regio's Haren, Zuid-Oost en Noord-Oost vervelen verhoudingsgewijs minder leerlingen zich (heel) vaak. In de regio's Noord-Oost en Haren geven meer basisschoolleerlingen aan zich (bijna) nooit te vervelen. In het voortgezet onderwijs zijn deze verschillen niet gevonden.

Er is gevraagd naar wat de leerlingen in hun vrije tijd doen. De top drie van bezigheden die elke dag worden gedaan is voor het basisonderwijs: buiten spelen (56%), tv/video/dvd kijken (47%) en binnen spelen (39%). Voor het voortgezet onderwijs ziet de top drie er als volgt uit: huiswerk maken (44%) / iets anders (44%), met een hobby bezig zijn (35%) en muziek maken (15%).

Over het aantal vriend(inn)en dat scholieren dat men heeft is een ruime meerderheid tevreden: 86% van de basis- en voortgezet onderwijs leerlingen vindt dat hij/zij genoeg vriend(inn)en heeft. In het basisonderwijs vindt één op de tien leerlingen dat hij/zij te weinig vrienden heeft, in het voortgezet onderwijs is dat één op de twaalf leerlingen.

Corresponderende tabellen:

tabel	titel	pagina
179	Hoe vaak verveel je je?	46
180	- naar groep/klas en geslacht	46
181	- naar schooltype	47
182	- naar regio	47
183	Wat doe je in je vrije tijd (BaO)?	47
184	Wat doe je in je vrije (VO)?	47
185	Aantal vriend(inn)en dat je hebt	48
186	- naar groep/klas en geslacht	48

Colofon

'Jongeren in Groningen 2004' is een uitgave van GGD Groningen, Stafsectie Epidemiologie.

Redactie: Edwin Spijkers
Ursula Hendriks

Vormgeving: digiTAAL ontwerpen, Groningen, www.dt.nl

Druk: DSW Stadsdrukkerij Zodiak

